REDACTIONEEL

P. de Haan

Na een rustige vakantieperiode komt het verleden zo langzamerhand weer tot leven maar voor u zich weer in de historie gaat verdiepen is allereerst een excuus van de redactie op zijn plaats. In de vorige Sneuper (nr. 67) is er namelijk iets mis gegaan. De beschrijving van foto nummer 1 is niet correct!!!. De foto betreft de oude gasfabriek van Dokkum en heeft niets te maken met het erbij behorende verhaal over de Legeweg. Wat zullen de 'Dokkum kenners' onder u gelachen of zich geërgerd hebben. De juiste beschrijving van deze foto staat op bladzijde 131 van dit nummer.
Iets over het aanleveren van kopij. Regelmatig komt de vraag weer terug; hoe moet het aangeleverd worden. Diegenen die niet over een computer of typmachine beschikken kunnen het natuurlijk geschreven aanleveren. Beschikt u over een computer, maak het ons dan gemakkelijk door het te verzenden via E-mail of door het aan te leveren op een diskette en dan het liefst in Microsoft Word.
Bezoekt u de homepage van onze vereniging wel eens? Steeds meer gegevens, links of verwijzigingen staan daarop vermeld. Hans Zijlstra, de webmaster, heeft het er maar druk mee. Rondscharrelend op het net is het mij opgevallen dat er steeds vaker **naar** de homepage van de Sneuper wordt verwezen. Een compliment voor onze webmaster en voor al diegenen die hun gegevens voor de homepage beschikbaar hebben gesteld is dan ook op zijn plaats.
Tot slot, is het u, na het lezen van dit stukje, opgevallen dat het afgedrukt is in een ander lettertype dan u gewend bent van De Sneuper????? Vanaf het volgende nummer zal De Sneuper in dit lettertype, Georgia genaamd, verschijnen.

BESTUURLIJK

Gerrit Bouma

Wat een fantastische mooie zomer hebben we gehad. En wat was het soms heet. Wellicht voor velen te heet om ook maar iets aan de hobby te doen. Bij mij tenminste wel, want in de kamer die ik gebruik voor de hobby, was 's avonds niet te verkeren. Maar dat wil niet zeggen dat je in de vakantieperiode niet met de hobby bezig bent. Zelf heb ik een fietstocht gemaakt van Metslawier naar Maastricht en weer terug. Onderweg, bij het verlaten van een bidkapel naast de katholieke kerk in

Venlo, viel mijn oog op een gedenksteen met daarop een herkenbaar teken wat mijn vader altijd als speldje droeg op zijn zondaagse pak. Het is een helm, met zwaard en een palmtak en is het herkenningsteken van oud Indië-strijders. Onder het teken op de gedenksteen een aantal namen van jonge kerels die bij de politionele acties, na de Tweede Wereldoorlog, in Nederlands-Indië om het leven zijn gekomen. Uit Friesland zijn er 186 om het leven gekomen. Mijn vader had één van hen kunnen zijn. Het is mij nog nooit duidelijk geworden wat hij daar heeft meegemaakt, hij was daarover zeer gesloten. Verderop aan de Maas, trof ik bij een grote stuw weer een gedenkteken aan met daarop de naam: Meindert Epema, Bozum Friesland. Hij en nog een maat uit Gelderland zijn daar gesneuveld in de Tweede Wereldoorlog. Ook op vakantie blijven dit soort zaken je boeien als Sneuper.
Maar de vakanties zijn weer achter de rug en hobby kan weer volop worden uitgeoefend. Op zaterdag 8 november aanstaande is er een contactmiddag in Hogebeintum/Holwerd. Wij hopen daar een grote groep Sneupers te verwelkomen.

GELE KAART

Gerrit Bouma

Een aantal leden heeft tot op heden het lidmaatschapsgeld nog niet betaald. In De Sneuper is hier al eens aandacht aan besteed. Door de hoge kosten worden geen acceptgirokaarten meer verzonden. Veel leden hebben inmiddels de penningmeester gemachtigd tot automatische incasso en dat werkt prima en kostenbesparend. Leden waarvan het E-mail adres bekend is en die nog niet hebben betaald, hebben een verzoek tot betaling ontvangen via internet. En daar is goed op gereageerd. De leden die nog niet hebben betaald, treffen een 'Gele kaart' aan in de Sneuper. Wij hopen dat u niet te zwaar tilt aan deze ludieke actie, maar dringen er wel op aan om het lid-maatschap voor 31 oktober te betalen. Alleen dan blijft toezending van De Sneuper gegarandeerd.

BOERDERIJ VAN HET JAAR 2003

Gerrit Bouma

De historische boerderijen en erven zijn mede bepalend voor de identiteit en de belevingswaarde van het landelijk gebied. Door hun bijzondere cultuurhistorische en landschappelijke waarden kunnen ze een belangrijke bijdrage leveren aan de

plattelandsvernieuwing. Het Jaar van de Boerderij wil op toekomstgerichte wijze bijdragen aan het behoud van deze gebouwen en hun cultuurhistorische en landschappelijke waarden, met ruimte voor nieuwe vormen en functies. Het Nederlandse platteland is in beweging. Veel historische boerderijen verliezen hun oorspronkelijke functie en worden gesloopt of ingrijpend verbouwd. Dat betekent een dreigend verlies aan cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Doel is het behoud en zorgvuldig beheer van de historische boerderijen en erven, en het scheppen van voorwaarden waarmee aan de landelijke bouwkunst op verantwoorde wijze een nieuwe toekomst kan worden geboden.
Op 19 juni jl. werd de boerderij Uilsmahorn (1901) aan de Ternaarderdyk, tussen Holwerd en Ternaard uitgekozen als boerderij van het jaar 2003. Deze boerderij is eigendom van ons lid Jan Idsardi en zijn vrouw Wilma. 's Middags werden de genodigden welkom geheten in de schuur waar een dame en heer voor wat trekzakmuziek zorgden, wat een hele bijzondere sfeer gaf. Tijdens de toespraken vlogen de zwaluwen over de hoofden van de aanwezigen naar hun nesten in de schuur. In de muur aan de achterkant van de boerderij werd vervolgens een gedenksteen ingemetseld door onder andere gedeputeerde Bertus Mulder. Wij feliciteren Jan en Wilma met deze waardering van zorgvuldig beheer van de boerderij Uilsmahorn. (zie ook artikel hieronder van de prijswinnaar)

UILSMAHORN 'BOERDERIJ VAN HET JAAR'

Jan Idsardi

De boerderij zoals die er nu staat, is gebouwd in 1911, door mijn overgrootvader, Durk Oeges Hiddema. Het was blijkbaar wel goed buorkjen in die tijd, want hij had het bedrijf met 31 hectare land gekocht in 1907 bij publieke verkoop, nadat hij het eerst een paar jaar gehuurd had van een oom van hem, Abe Pieters Hiddema. In het verkoopboekje wordt de huizinge, zoals die er dan staat, omschreven als "een solide,sterk gebouwde en onlangs nog gedeeltelijk vertimmerde huizinge, met drie kamers, een kamertje en beschoten dak, een schuur met drie vakken en stalling voor 23 koeien en zes paarden, een lijtshuis met twee vakken, wagenhuis en kalver- en varkenshokken, benevens stookhut, een en ander met pomp, w.o. 1 met koperen pomp enz".
Solide of niet, in 1911 werd er toch een nieuw gebouw neer

gezet. Bestek en tekeningen werden gemaakt door J. en W. Booijenga van Metslawier en het geheel van afbreken en nieuw bouwen werd voor een bedrag van fl. 12000 aangenomen door aannemer P. Walda van Ternaard. Als borgen fungeerden de heren Tj. Terpstra en G. Walda. De aanleg van de tuin werd gedaan door L. P. Edema, afkomstig van Dokkum.
Bouwen kon ook toen wel snel, want toen de koeien in april van stal gingen, werd begonnen met de afbraak van de oude boerderij, en toen de koeien op stal kwamen in september, was het tegenwoordige gebouw klaar. Waarschijnlijk om de nieuwbouw niet al te duur uit te laten vallen, werd veel gebruik gemaakt van materialen, afkomstig van afbraak. Dat blijkt uit het bestek; goten, dakpannen, friese geeltjes en veel hout werd opnieuw gebruikt. Zo zijn bijvoorbeeld de binten in het dorshuis, een aantal deuren in het woongedeelte en vrijwel alle houtwerk in het lytshus afkomstig uit de oude boerderij. Maar ook oude waterputten werden opnieuw gebruikt.
Het terrein is met de nieuwbouw behoorlijk opgehoogd, want wat nu de vloer van de kelder is, schijnt vroeger de hoogte te zijn geweest van de dorsvloer. (de oude boerderij stond namelijk andersom) De funderingen hebben ze met de afbraak in de grond laten zitten.
Op het bedrijf als geheel rust een grondrente, van omgerekend 31 euro, die elk jaar aan de Doopsgezinde gemeente in Holwerd moet worden betaald op 26 juni. Hoe dit is ontstaan weet ik niet, maar het schijnt nog uit de tijd van voor het ontstaan van het kadaster te zijn.
De naam Uilsmahorn is al heel oud. In 1511 wordt geschreven over "Ulsmaherne", waar Abbe en Otte woonden, die land huurden van het klooster van Dokkum. Er zal toen ook wel iets van een boerderij hebben gestaan.
Tijden staan niet stil, want na 1911 is er wel het een en ander veranderd. Het aantal medewerkers is teruggegaan naar een en de koeien hebben het bedrijf verlaten in 1973. Er is ruilverkaveling geweest en gewassen als klaver, bonen en vlas worden niet meer verbouwd maar aardappelen nog wel. Het bedrijf is gegroeid naar een grootte van 77 hectare.
Het gebouw verkeert voor een groot deel nog in originele staat. Het woongedeelte heeft enkele kleine wijzigingen ondergaan, o.a. bouwen van schuilplaats voor hier aanwezige joden in de tweede wereldoorlog (is nog steeds aanwezig)
In het bedrijfsgedeelte zijn de ingrepen wat rigoureuzer geweest; er zijn zolders geplaatst in de schuur en de stallen zijn uitgebroken. Ook zijn de vloeren voorzien van beton. Zoals het er nu bijstaat is het goed wonen en kan de schuur goed gebruikt worden voor o.a. aardappelopslag.

LEDENNIEUWS

Gerrit Bouma

Nieuwe leden:
No 378 mevr. A.J. Douwes-Sybesma, Jan van Goyenlaan 7, 1213 EE HILVERSUM, 035-6210543, e-mail [redacted]
FO: Historie Dokkum, Dantumadeel, Kollumerland
No 379 mevr. H. Smit-Brouwer, De Freding 19, 8411 RJ JUBBEGA, 0516-463840, e-mail: [redacted]
FO: Feddema, Damstra, Brouwer, Hoekstra
No 380 dhr. P. Donga, Valkenkamp 654, 3607 MR MAARSEN, 0346-550827, e-mail: [redacted] FO: Donga
No 381 dhr. R.R. van der Ploeg, Burgbreite 6, 30974 WENNIGSEN Duitsland, 0049-5109-63915, e-mail: [redacted]
FO: van der Ploeg te Holwerd, Elzinga te Hantumhuizen, geschiedenis van Holwerd en de Dongeradelen.
No 382 dhr. H. Veenstra, Swaddepad 1, 9285 WV BUITENPOST, 0511-544357, e-mail: [redacted]
FO: Eekkerk, geschiedenis Veenwouden en Hogebeintum
No 383 dhr. D.W. van der Schaaf, Eemstein 64, 3332 ND ZWIJNDRECHT, 078-6197781, e-mail: [redacted]
FO: Alef Tjeerds van der Schaaf (1697-1713) Kollum
No 384 dhr. C. Smedema, **Buitenrust 1**, 9251 PJ BURGUM, 0511-469688, e-mail: [redacted] FO: Smedema

Adreswijzigingen:
No 153 dhr. K. Jansen Kirchgasse 14, 3800 Unterseen, Zwitserland, homepage: www.geneal.ch.
No 208 dhr H. de Walle, Piet Heinstraat 67, 9726 JT GRONINGEN
No 344 mevr. P. Haima-Faber, Hegedyk 36, 9024 EB WEIDUM

Wijzigingen e-mail:
No 372 mevr. Maria de Jong-Visser, [redacted]
No 367 mevr. Astrid Hofman, [redacted]
No 244 mevr. A.C.H. Combs, [redacted]
K.J. Bekkema: [redacted] en homepage: www.pergo-et-perago.nl

No 138 dhr. J. Vellema meldt dat zijn onderwerp van onderzoek naast de familie Vellema ook de historie van Ee betreft.

Einde lidmaatschap per 31 december 2003.
No 77 dhr. T. Boskma, De Kapelle 8, 9105 KV RINSUMAGEEST
No 304 dhr. D. Riddersma, G. Baltusstraat 36, 4153 CP BEESD

VRAAG

Hierbij doe ik een oproep aan de lezers om achter de herkomst van Hendrik Coenraads Eekkerk te komen. Of genoemde persoon afkomstig is van Haskerland, is mij volslagen onduidelijk maar werd mij meegedeeld door een medegenealoog die daar de naam Ekkers regelmatig tegenkwam. Uit het Quotisatie bestand van 1749 kwam er in Harlingen wel een Coenraad Hendriks voor die daar het bakkersvak beoefende. Wat nog niet vermeldt staat, is dat de weduwe Riemkje Jans later een relatie heeft gehad in Holwerd en daar op 92 jarige leeftijd is overleden. Misschien is er een link naar de Schierstins in Veenwouden. Hij was immers hovenier en rond 1792 werd de Stins niet door de eigenaar bewoond maar door de tuinman.
Hendrik Veenstra, e- mail: [redacted], tel. 0511-544357

1. Hendrik (Coenraads) EEKKERK, hovenier, geboren ca. 1760, overleden op 18-11-1797 te Veenwouden. Het geslacht Ekkers is waarschijnlijk afkomstig uit Gem. Haskerland. Ondertrouwd op 18-11-1792. In het D.T.B. boek van Ferwerderadeel:
227 x Ho 18 nov 1792 Hendrik Eckhart, Ho Rienkje Jans, Franeker. Ho = Hogebeintum. In het doopboek van Veenwouden staat weer een andere naam t.w. Hendrik Ekkers x Rinkje Jans Berbera * 8 aug. 1795, Coenraad *15 apr. 1797,
Gehuwd op 18-11-1792 te Hogebeintum met Riemkje JANS KRAMSTRA
Uit dit huwelijk:
Antje Hendriks, geboren 1794, overl. 03-07-1813 te HOLWERD.
Berbera Hendriks, geboren op 08-08-1795 te Veenwouden. Gehuwd (1) op 26-jarige leeftijd op 25-05-1822 met Haye Jackles YPMA, overleden op 17-12-1832. Gehuwd (2) op 49-jarige leeftijd op 26-06-1845 met Gerben Pytters PATROUILJE.
Coenraad Hendriks, geboren op 15-04-1797 Veenwouden (zie 2).

2. Coenraad Hendriks EEKKERK, geboren op 15-04-1797 te Veenwouden. Gehuwd op 24-jarige leeftijd op 17-07-1821 met Baukjen Klazes MEINEMA, dochter van Klaas Jans MEINEMA en Geertje Gerrits ELSENGA. Uit dit huwelijk:
Antje, geboren op 14-02-1822, overleden op 27-09-1823
Antje, geboren op 02-09-1824. Gehuwd op 31-jarige leeftijd op 24-05-1856 met Sytse Rinzes Van der WOUDE.
Klaas, geboren op 27-06-1826, overleden op 17-11-1826
Klaas, geboren op 27-06-1829, overleden op 28-05-1830
Hendrik Koenraads, arbeider, geboren op 18-07-1831. Gehuwd op 28-jarige leeftijd op 01-10-1859 (getuige(n): Dantumadeel) met Antje Geerts VENEMA.

ROSIER TE DOKKUM,
BLIJVERS, PASSANTEN EN UITVLIEGERS

Geert Rosier ([redacted])

In het hier volgende stuk wil ik enkele personen de revue laten passeren. Het betreft vooral mannen.
Ofschoon er in Dokkum in 1811 niemand de naam Rosier aangenomen heeft, was de naam er toch niet onbekend.
1. Voor 1800 treffen we al aan ene Jacobus Rosier, zeepziedersknecht. Geboren te Ternaard op 29-3-1750, overleden te Dokkum den 23sten der bloeimaand 1810. Hij is vier keer getrouwd geweest. Achtereenvolgens met (I) Antje Gerrits op 20-11-1774 te Bergum. (II) met Ymkje Laases, gedoopt op 3-3-1757, dochter van Laas Pyters te Sint Jacobiparochie, zij is overleden te Aalsum in 1794. (III) met Helena Ulrichs Berger te Dokkum, geboren in 1762, overleden aldaar 7-9-1807. (Stenendam, Gealimenteerd) Tenslotte (IV) met Pierke Stevens Jans te Dokkum op 31-7-1808.
Waarschijnlijk zijn Lysbeth Joses Rosier, overleden te Dokkum op 24-6-1807, oud 7 jaren en Leentje Rosier, overleden op 28-12-1808, oud 9 jaren kinderen van hem. (Gealmt, wonend op het walletje bij den kersenbult.)

2. Van zijn kinderen vinden we Steven in Dokkum terug. Hij is geboren te Aalsum op 27-12-1792 en overleden aldaar 23-2-1875. Hij is kuipersknecht te Gorredijk, trouwt te Dokkum op 15-3-1818 met Gertje Thomas Berger, * te Dokkum 17-10-1787 en overleden aldaar op 20-5-1853. Hij is kuiper te Dokkum en vestigt zich later te Anjum.

3. Ids Johannes Rosier, * te Anjum op 4-1-1783, getrouwd te Warga op 29-10-1797 met Reinouw Jans, * te Warga 15-9-1773, komen met attestatie binnen uit Warga in februari 1806. Ids is overleden in Dokkum in 1809. Reinouw vertrekt in 1810 weer naar Warga. Hun zoontje Johannes, geboren in Dokkum is overleden in Warga op 18-7-1811, oud 18 maanden. De oudste zoon Jan, geboren in Warga op 18-7-1898, treffen we later aan in Warga als timmerman, molenmaker.

4. Op 13-2-1814 trouwt (I)Johannes Rosier, * te Anjum op 1-1-1887, klerk, secretaris van de gemeente Anjum, belastingontvanger, te Dokkum met Antje Alles Klaver. Zij krijgen 4 kinderen en Antje overlijdt te Anjum op 28-5-1826. Op 10-9-1829 trouwt (II) Johannes te O.D. met Trijntje van Assen,

* te Aalsum 17-8-1793. Zij is overleden te Dokkum op 11-9-1869, in het huis Wijk C nr. 147.
Via Anjum en Nijland treffen we hem aan in Sneek als ontvanger der belastingen. Johannes is daar overleden op 6-3-1855. Zoon Johannes, * te Anjum op 25-10-1823 vinden we terug in Ooltgensplaat als ontvanger van ’s Rijks belastingen. Hij is overleden te Rotterdam op 21-8-1866, ongehuwd.

5. Thomas Rosier, * te Oostrum op 18-9-1805, zoon van Nuttert Jacobs Rosier en Neeltje Jacobs, trouwt te Dokkum op 14-5-1835 met Ytje Aants Visser. Hij is van beroep wieldraaier, wegens gebrek aan lengte hoeft hij niet in militaire dienst, hij was 1 El en 7.10 st. Wel was hij schutter bij het 1e bat. der afdeling Friesche Schutterij. Hij is overleden te Dokkum op 21-11-1859 in Wijk C nr. 154.
Hun kinderen, allen geboren te Dokkum, zijn: Neeltje, *31-1-1836 en overleden 5-3-1842. Aant, *25-6-1837, verder geen gegevens. Nuttert, *13-7-1839. Hij gaat naar Groningen in 1862 is daar steenhouwersknecht en overlijdt aldaar op 11-12-1867.
Tenslotte Pieter, *12-9-1841. Hij is timmerman, later lakker. Hij is getrouwd (I) te Idaarderadeel op 2-4-1867 met Aafke de Heer, * te Grouw op 9-12-1845 en overleden te Dokkum op 16-4-1881. Uit dit huwelijk worden te Dokkum geboren: Thomas op *8-8-1867, overleden 4-2-1869, Aukje *5-5-1870, zij trouwt te Dokkum op 26-2-1900 met Julius Kaufman, koopman te Amsterdam. verder geen gegevens van hen.
Ytje *17-10-1872 en Trijntje *18-7-1876, verder geen gegevens
Hij trouwt (II) te Dokkum op 25-9-1881 met Antje Kraak, * te Dokkum op 6-4-1848. Uit dit huwelijk een dochter Aukje * te Dokkum op 23-6-1882. Zij is onderwijzeres te Apeldoorn en te Arnhem. Haar ouders gaan in Arnhem bij haar wonen. Haar moeder overlijdt daar op 25-11-1922 en haar vader op 29-4-1931.

6. Jacob Rosier, * 3-12-1823 te Dokkum trouwt aldaar op 10-5-1846 met Johanna Hendrika Stevan, * te Dokkum op 10-3-1824 en overleden aldaar op 13-5-1878. Hij is kuiper, timmerman te Ternaard en later te Anjum, overleden te O. Nijkerk op 9-12-1883.

7. Marten Rosier, * te Ee op 6-12-1830, overleden te Dokkum op 19-5-1920, trouwt te Dokkum op 11-5-1856 met Lettje Boekhout * te Dokkum op 8-12-1831 en overleden aldaar op 29-3-1905. Marten is blikslager en kagchelsmaker. Zoon Jakob geboren op 19-11-1863 zet het bedrijf van zijn vader voort,

later installatiebedrijf en winkel in huishoudelijke artikelen.
Zoon Bartel, *27-1-1866 te Dokkum, wordt onderwijzer, trouwt te Wormerveer met Arnoldina Adelink, * aldaar op 28-6-1866 en overleden te Rotterdam op 11-4-1920. Hij is hoofd der school te Rotterdam, overleden aldaar op 11-3-1931.

8. Nuttert Rosier, * te Ee op 30-1-1829 en overleden te Dokkum op 17-5-1857, trouwt te Dokkum met Martje Wagenaar, * te Aalsum op 28-6-1829 en overleden te Dokkum op 5-4-1892.
Hun kinderen Jacob en Sibbeltje waren bekende stadstypen in Dokkum, respectievelijk als 'waterverkoper' en 'straatwiedster'.

9. Thomas Rosier, * te Dokkum 7-3-1833, kuipersknecht, overleden aldaar op 4-2-1910, trouwt (I) te Dokkum op 28-6-1857 met Joukje van Sipma, * te Bergum op 18-11-1827 en overleden te Dokkum op 18-1-1863.
Trouwt te Dokkum (II) op 22-2-1864 met Henke Dijkstra, * te Dokkum op 9-2-1834, en overleden aldaar op 3-3-1896. Hun zoon Tjebbe is kuiper te Dokkum en is overleden aldaar op 3-12-1939

10. Rosier en Pranger, hier wil ik veronderstellenderwijs iets van zeggen.
Op 4-7-1908 trouwt te Bolsward Jan Rosier, * te Wommels op 25-6-1872 met Dieuwke Pranger. Hij was sigarenfabrikant te Bolsward en ook gemeenteraadslid. Hij was weduwnaar van Pietje Leevering. Ik heb het vermoeden dat hij met zwagers de fa. Rosier en Pranger gesticht heeft.

De vraag die nu opkomt is of deze genoemde personen aan elkaar verwant zijn. De personen genoemd onder 1, 2, 3, 4 en 6 zijn duidelijk familie van elkaar, als mede ook nr. 10. Genoemden onder 5, 7, 8 en 9 zijn ook familie. Bestaat er tussen deze twee groepen ook een relatie? We zullen zien.

De ouders van no 1. Steven Rosier, waren Stephanus Rosier, chirurgijn, onderwijzer en dorpsrechter, en Jacoba Sebaan wonende te Ternaard en Hantum. Ze waren getrouwd te Leeuwarden op 29-8-1745. Van hun 8 kinderen noemen we Jacobus, onze nr. 1. en Johannes, chirurgijn en vroedmeester te Anjum. Deze Johannes, geboren te Ternaard op 8-9-1751 trouwt te Anjum op 15-6-1777 met Lysbeth Idses. De nrs. 3 en 4, Ids en Johannes, zijn zonen uit dit huwelijk.

Uit het huwelijk van Steven Rosier, nr. 1. met Helena Ulrichs Berger wordt op 27-12-1791 te Aalsum, Steven geboren. Hij trouwt te Dokkum op 15-3-1818 met Gertje Thomas Berger, uit welk huwelijk Jacob, genoemd onder nr. 6 geboren wordt.
Ook Jan Rosier no. 10 gaat rechtstreeks terug op Steven (Stephanus) Rosier en Jacoba Sebaan.

Betreffende nr. 5 Thomas, hem vinden we bij de naamsaanname 'Rosier' in 1811 door Nuttert Jacobs' weduwe, Neeltje Jacobus te Oostrum. Zij had toen vijf kinderen, nl. Ymkjen 9, Japke of Jakob 7, Tomas 5, Gerrit, 4 en Jelle 1 jaar oud. Nr. 5 is een zoon van Neeltje.
In Anjum is op 17-10-1842 overleden Neeltje Jacobs, geboren te Sint Annaparochie in 1778, dochter van Jacobus Rosier en Ymkje.
Hieruit kunnen we concluderen dat Neeltje Jacobs, haar naam Rosier gegeven heeft aan de nakomelingen van Jacob Nuttert. Dus zijn Ids en Johannes Rosier de nrs 3 en 4, haar neven.
Betreffende nr. 6, Jacob, * Dokkum 3-12-1823, hij is de zoon van de verder onder 1 genoemde Steven Rosier, Neeltje is dus een tante van Jacob.
Betreffende nrs 7 en 8, Marten en Nuttert, zijn zonen van Jacob Rosier, * Oostrum 20-8-1803 en Aafke Martens Koenstra en zijn dus kleinzonen van Nuttert Jacobs en Neeltje Jacobs Rosier.

VRAAG

Mijn grootmoeder van moederszijde, Antje Sprietsma-Jonkhof (geb. Dokkum 1860 - overl. Workum 1930) was in Dokkum een bekend stadstype onder de bijnaam "Antje Poes". Samen met haar neef Robert Spier (Andries Wilkens) woonde zij van 1915-1930 op een woonbootje op het asland in Dokkum. Al deze gegevens heb ik uit "Dokkum, een stad vol herinneringen" en "Dokkum, een beeld van een stad". In dit laatste boek staat een foto van genoemde Andries Wilkens. Mijn concrete vraag is nu: Is er ergens een foto van mijn grootmoeder "Antje Poes" of kan iemand mij iets meer vertellen over hoe ze was of hoe zij eruit zag? Ik heb haar nooit gekend.
Met vr.gr. L.Luierweert, Hoogstedelaan 21, 66812 DL Arnhem
E-mail:[redacted]

OVER HET GABBEMAGASTHUIS EN EEN TESTAMENT UIT 1706

Albert Hoekstra ([redacted])

In de familie Hoekstra werd er vroeger gesproken over het recht dat de vrouwelijke familieleden zouden hebben om een kamer te mogen bewonen in het Gabbemagasthuis te Leeuwarden. Er zouden ook papieren moeten zijn in de familie, waaruit dat recht zou moeten blijken. Na het schrijven van het artikel "Uit het leven van Simon Hoekstra, 1892-1988" in Leovardia van maart 2002, kwam ik in contact met een familielid dat inderdaad deze papieren bleek te hebben. Toen ik deze papieren in kopie had ontvangen werd het tijd voor nader onderzoek in de archieven van het Old Burger Weeshuis, waarin tevens zijn opgenomen de overgebleven archieven van het Gabbemagasthuis.
Hieronder volgt een samenvatting van dit onderzoek.

De voogdij van het Old Burger Weeshuis erfde in 1713 van Walckje Gabbema het in 1633 door haar vader Abbe Freericxsz gestichte gasthuisje achter de Grote Kerk. Het bleef als een aparte stichting door de voogdij beheerd, totdat de bouw van het nieuwe gasthuis aan de Wybrand de Geeststraat in de jaren 1905-1907 het weinige vermogen zodanig opslokte, dat het Old Burger Weeshuis het gasthuis voortaan uit eigen middelen onderhield.
Tot begin jaren '60 van de vorige eeuw (invoering Algemene Bijstandswet in 1965 ter vervanging van de Armenwet uit 1912) heeft de voogdij een rol gespeeld bij het toewijzen van kamers aan weduwen en ongehuwde vrouwen, voor wie het Gabbemagasthuis was bestemd volgens de volgende bepalingen in het testament van Walckje Gabbema uit 1706:
"dat niemant in't selve gasthuijs sal mogen wonen en toegelaten worden als eeniche weduwen ende bedaegde vrijsters, goedt van leven en wandel, leden van de ware gereformeerde religie en daeraff belijdenisse doende, die haer selve kunnen redden en die alsdan geen onderstant van de diaconie genieten. Dat door vertreck of versterff van iemant een plaats of camer in't gasthuijs vacant wordende, weder tot dispositie van de edele heren voogden sal sijn, een daer weder in te stellen, die sij oirdelen t'selve van noden te hebben, dat wanneer eenige van mijn testatrix bloedvrunden daerin souden willen wonen, dat die soo dra een kamer ledigh mochte sijn voor andere sullen worden geprefereert"

In 1848 heeft W. Eekhoff een overzicht gemaakt van personen die in "den bloede bestaan hebben" van den heer Abbe Freerks Gabbema.
Voor de genealogen en andere geïnteresseerden noem ik alle namen op die in dit overzicht voorkomen, aangevuld met informatie over de vrouwen die in het Gabbemagasthuis zijn overleden en aangevuld met enkele andere gegevens, die ik kon ik terugvinden in de "aanvulling begraafboeken 1550-1805" van de stadsbegraafboeken van Leeuwarden op de site van het Historisch Centrum Leeuwarden en de site van Tresoar.

I. De heer **Abbe Freerks Gabbema** is oom geweest van
II A. **Wybrandus Noordenbos** en dezelfs zuster
II B. **Taartje Noordenbos**

II A. **Wybrandus Noordenbos**, Hofsdeurwaarder in den jare 1663 is getrouwd aan **Pietje N.N.** Deselve hebben verwekt twee dochters, Teske (III A) en Ytje (III B)
II B. **Taartje Noordenbos** is getrouwd [16 februari 1660 te Leeuwarden] aan **Mattheus Douwes** [Wanninga] Pottebakker. Uit dit huwelijk verwekt twee dochters, Teske (III C) en Sjoukje (III D)

III A. **Teske Noordenbos** is getrouwd aan **Uilke Roukema**; uit dit huwelijk verwekt een dochter Akke Uilkes (Roukema) (IV A) [Teske Noordenbos komt in 1729 in het Gabbemagasthuis te overlijden]
IV A. **Akke Uilkes Roukema** heeft in het gasthuis gewoond volgens een verklaring in den jare 1746 gepasseerd [bij notaris Teodorus van der Leij te Leeuwarden] [en komt op 13 november 1779 in het Gabbemagasthuis te overlijden]

III B. **Ytje Noordenbos** is getrouwd aan **Klaas Krans**; uit dit huwelijk [23 februari 1693 te Leeuwarden] verwekt een dochter Marike Krans (IV B)
IV B. **Marike Krans** [gedoopt 16 mei 1700 Leeuwarden], die in het gasthuis gewoond heeft in den jaaren 1772, 1773 en vervolgens. [Zij overlijdt november 1780 in het Gabbema-gasthuis]

III C. **Teske Mattheus** is getrouwd aan **Arjen N.N.** Uit dit huwelijk verwekt een dochter Sijmke Arjens (IV C)
IV C. **Sijmke Arjens** heeft ook in het Gasthuis gewoond volgens een verklaring in den jaare 1746 [en is op 15 april 1755 overleden]

III D. **Sjoukje Mattheus** is getrouwd aan **Freerk Harmanus.** Uit dit huwelijk verwekt twee zoons, Harmanus Freerks (IV D) en Johannes Freerks. [Sjoukje Mattheus is op 4 augustus 1744 begraven]
IV D. **Harmanus Freerks** is getrouwd aan **Jetske Wietzes.** Uit dit huwelijk verwekt een zoon Freerk (VA) en een dochter Sjoukje (V B)
V A. **Freerk Harmanus** [Fredericus Munnix] is getrouwd aan **Adriana Hak** [Leeuwarden 20 maart 1763] uit dit huwelijk verwekt een dochter genaamt Jitske (VI A)

V B. **Sjoukje Harmanus** [Munnix/Munniks] is getrouwd [13 mei 1753] aan **Jacob Boekhout** [stadstromslager te Dokkum] uit dit huwelijk verwekt vier zoons en twee dochters: Engenatius, Jetske, Engenatius, Anna Maria, Harmanus (VI B) en Freerk

VI A **Jitske (Frederica) Harmanus (Munnix)** is getrouwd (22 november 1789 Leeuwarden) aan **Willem Lodewijk Ladenius**; uit dit huwelijk verwekt een dochter genaamt **Adriana Gazina Jetske Ladenius** en is getrouwd aan **Edzeger Bienema**

VI B **Harmanus Jacobs Boekhout** is getrouwd [21 november 1784 Dokkum] aan **Rienkje Rienks.** Uit dit huwelijk verwekt drie zoons en zes dochters. De zoons zijn vroeg gestorven, de dochters genaamt Jetske (VII A), Rinscke (VII B), Sjoukje (VII C), Mieke (VII D), Durkje, VII E) Akke (VII F)
VII A **Jetske Harmanus Boekhout [**1785-1837**]** is getrouwd [31 mei 1812 Dokkum] aan **Cornelis Bontekoe** [1790-1860]
VII B **Rinscke Harmanus Boekhout** is getrouwd [28 januari 1810 Dokkum] aan **Jan Klaassez [**notaris/procureur]
VII C **Sjoukje Harmanus Boekhout** is getrouwd [16 mei 1813 Dokkum] aan **Tjipke** [Fokkes] **Ozinga [Osinga]**
VII D **Mieke Harmanus Boekhout** is getrouwd aan [1 mei 1817 Dokkum] **Johannes Bienema.** Mieke in het gasthuis komen wonen de 28 april 1840, overleden den 31 maart 1869
VII E **Durkje Harmanus Boekhout is** getrouwd [18 juli 1833] met **W**[ybrandus] **Pannenborg**
VII F **Akke Harmanus Boekhout** is getrouwd [17 mei 1827] aan **H[**endrik] **Toens.** Uit dit huwelijk verwekt vijf dochters waarvan twee nog in leven zijn

Zo kon het gebeuren dat ruim 100 jaren later de moeder van Simon Hoekstra, Gijsbertha Dorothea Johanna Christina de Jong, na het overlijden van haar man Reinder Cornelis Hoekstra, ook een verzoek richtte aan de voogden om (als nakomeling van de familie Gabbema, zich beroepende op het

testament van Walkien Gabbema van 27 juli 1706) een kamer in het Gabbemagasthuis te mogen betrekken. De voogden besloten in januari 1927 dat de eerst vrijkomende kamer aan haar zou worden toegewezen, mits zij haar afstamming enigszins aannemelijk kon maken. Vervolgens ging Mr. A.A.M. van der Meulen aan de slag om een onderzoek in te stellen naar de afstamming. Op 5 maart 1927 schreef hij aan Mr. J. H. Beucker Andrae het volgende:

"In antwoord op uw schrijven d.d. 3 dezer heb ik de eer u mede te delen dat mej. Gijsbertha Dorothea Johanna Christina de Jong, weduwe van Reinder Cornelis Hoekstra, op 29 oktober 1866 te Franeker geboren werd. Haar domicilie is thans ten huize van haar zoon Johannes Hoekstra (broer van Simon Hoekstra en grootvader van Albert Hoekstra), Pinkstraat 24 te Leeuwarden, maar op het ogenblik logeert zij (naar ik meen) in Hilversum. Genoemde zoon, die mij steeds namens zijn moeder opzocht, deelde mij mede, dat zij, op kleine ongesteldheden als verkoudheid e.d. na, nimmer ziek was. Zij zou zelfs biezonder sterk van gestel zijn.
Na mijn schrijven ter zake dd. 10 februari jl. heb ik gemeend het onderzoek naar de ascendentie van Pieter Krans en Maria Gabbema te mogen laten rusten totdat ik van u vernomen zou hebben of op het verrichten van dat onderzoek nog prijs gesteld werd. Nu dit inderdaad het geval is, zal ik zo spoedig ik daar tijd voor kan vinden, bedoeld onderzoek in het Rijksarchief instellen"

Op 30 april 1927 schreef de voogdij aan Mr. A.A.M. van der Meulen "dat Wed. Hoekstra-de Jong in het Gabbemagasthuis kon worden opgenomen in kamer no. 17 aangezien uit oude aantekeningen haar verwantschap met den erflater Gabbema voldoende was gebleken". Op 3 mei 1927 schreef Mr. A.A.M. van der Meulen aan de zoon van de Wed. Hoekstra-de Jong (de heer J. Hoekstra) "dat hij namens de weduwe nog een bedankje heeft gestuurd naar de heer Beucker Andrae voor de welwillende wijze, waarop hij aan de afwikkeling van de zaak met het Gabbemagasthuis heeft meegewerkt en de komst van de weduwe reeds heeft aangekondigd".
De weduwe heeft echter nooit haar intrek in het Gabbemagasthuis genomen, want op 18 oktober 1927 trouwde ze te Blaricum met haar zwager Jan Brandsma, die getrouwd was geweest met haar zus Johanna Petronella de Jong. Wel is nu vast komen te staan hoe het nu precies zat met dat recht dat de familie had om een kamer te mogen bewonen in het Gabbemagasthuis.

MIJN FAVORIETE VOOROUDER

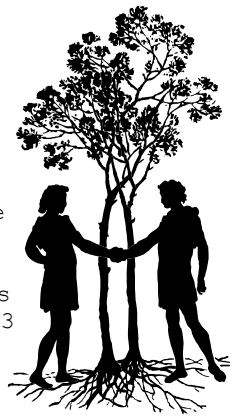

J. van Klaarbergen

(**[redacted]**)

Een favoriete voorouder van mij is Grietje Adams.
Zij is één van de voorouders van de van Klaarbergen en via diverse criminele dossiers is er heel wat over haar leven bekend, * 1763 te Harlingen en + 8-6-1827 te Harlingen.
Zij was de dochter van Adam Snats en Boukjen Alberts.
Grietje beviel op 19-jarige leeftijd van haar eerste kind, een jongen die ze Johan Christoffel noemde, naar de vader van het kind. Johan Christoffel Helmond was zeeman en afkomstig van Saxen Gotha in Duitsland en erkent later de vader te zijn. Op 19-10-1783 volgt het huwelijk, dat was zeven maanden na de geboorte van Johan. Volgens Grietje liep het huwelijk niet goed, Johan Christoffel speelde vaak de "ligtmis" en kwam dan 's avonds laat en dronken thuis.
Grietje vond dat haar man Johan best een betrekking aan de vaste wal in Harlingen had kunnen krijgen, maar buiten haar om is hij aangemonsterd als chirurgijn aan boord van het oorlogsschip de Pallas. Grietje had daarbij danig geschreit, maar dat mocht niet baten, hij wilde naar Oost-Indië. Hij voer via het Vlie naar Texel en vandaar naar Porthmouth met het oorlogsschip om gevangenen op te halen. Een jaar later in 1784 is Grietje nog een keer naar Texel gereisd om haar man Johan Christoffel te ontmoeten. Daarna ging het met Grietje goed mis, was het de armoede die haar dreef of kon ze niet buiten een man? Ze kreeg kennis aan een zekere Jacob Ruitinga, deze was getrouwd met Hiske Osinga en had hierbij vijf of zes kinderen. Jacob Ruitinga was bakker in de Voorstraat en was tevens vroedsman (een soort wethouder) van Harlingen, hij was niet onbemiddeld, evenzogoed stond hij in Harlingen bekend als een slonzig persoon die vaak kroegen en slechte gelegenheden bezocht. Jacob trok bij Grietje in en voorzag haar van penningen voor levensonderhoud. Dit samenwonen gaf nogal wat opschudding in de buurt. Jacob zijn vrouw Hiske kwam dan wel bij Grietje en Jacob aan de deur maar werd dan met harde hand door Jacob van de trap verwijderd. Toen Johan Christoffel, haar man, thuis kwam en de situatie zo aantrof heeft hij haar in het bijzijn van haar moeder Boukje drie zware oorvijgen gegeven en is daarna

doldriftig en mistroostig vertrokken. Hij heeft dan ook nooit weer naar Grietje omgezien, zodat Grietje voorgoed zonder inkomen van hem zat. Jacob en Grietje gingen er vandoor respectievelijk naar Sneek, Zwolle en later naar Rotterdam waar in april 1786 hun eerste dochter Jacoba werd geboren. Grietje had haar zoontje Johan bij haar ouders achtergelaten. Ze was met een huwelijkscontract aan Johan Christoffel verbonden, hetgeen haar later zeer noodlottig zou worden. Noch weer later woonden Grietje en Jacob weer in Harlingen alwaar hun tweede dochter Boukje werd geboren, deze werd gedoopt in de Evangelisch Lutherse gemeente waarbij haar moeder Boukje Alberts getuige was. Jacob Ruitinga vestigde zich weer als bakker, maar nu aan de Zoutsloot. Er volgde een proces vanwege het overspel met Jacob, deze is hierop tijdig gevlucht naar Rotterdam waar hij zich als zadelmaker wilde vestigen, hetzelfde beroep als zijn vader. De relatie met Grietje werd hiermee definitief verbroken. Er volgde een proces omdat Grietje in overspel met Jacob geleefd had. Zij verdedigde zich met het feit dat haar man nooit meer iets van zich liet horen, zodat ze aannam dat hij dood was. Dit werd bevestigd ten huize van de huisvrouw van Jan Lutteken waar een graphier dit schriftelijk wel wilde bevestigen. Hier wordt in het proces verder geen aandacht aan besteed, Grietje werd veroordeeld tot openbare geseling op het schavot, door haar armoedige staat was ze vrij van een geldboete.
Het was 1791/1792 dat Grietje weer een relatie had met Gerardus Eelcoma, een rijke 28-jarige vrijgezel uit Harlingen. Ze had hier weer vleselijke conversatie mee hetgeen resulteerde in een dochter Jetske *16-7-1792 vlg. het proces dat volgde, of *27-6-1792 vlg. het DTB van Harlingen. Jetske werd gedoopt op 15-1-1793 in de Nederl.Herv.kerk van Harlingen. Gerardus zag wel wat in Grietje en ze wilden wel met elkaar trouwen, ze verloofden zich aan elkaar en vroegen de geboden aan (ondertouw), dit werd echter geweigerd omdat Grietje nog een huwelijkscontract met Johan Christoffel Helmond had. Hierop volgde weer een proces, Grietje Adams zowel als Gerardus Eelcoma werden beide gevangen genomen.
Gerardus voerde als verdediging aan dat hij niet wist dat Grietje nog met Johan Christoffel Helmond getrouwd was, maar deze verklaring werd niet serieus genomen, hij werd vrijgelaten op een borgtocht van 1400 cg. Grietje was zo armoedig dat ze geen geldboete kreeg opgelegd. Als verdediging voerde ze weer aan dat ze in de veronderstelling was dat haar man Johan Christoffel niet meer leefde, maar er waren getuigen die hem nog hadden gezien. Hij voer o.a. op de Texelstroom, de Draak en Kaap de Goede hoop. Een joods

koopman Sipman Benjamin beweerde Johan Christoffel in een hoedenwinkel op de Zeedijk in Amsterdam gesproken te hebben, maar dit getuigenis wordt voor de rechtbank niet ontvankelijk verklaard omdat het getuigenis van een jood tegen een christen per definitie altijd onbetrouwbaar is. Hierbij worden in de strafzaak dan ook allerhande beweringen van joodse geleerden aangehaald. Het kind Jetske wordt later aan Gerardus Eelcoma toegewezen volgens auth. 18-4-1793, Jetske is dan 8 maand oud!
Grietje Adams stierf op 64-jarige leeftijd op 7-6-1825 in de Karremansstraat 164 te Harlingen, de straat bestaat nog, het huis niet meer. Haar schoonzoon Klaas van Klaarbergen was getuige.
Klaas van Klaarbergen was getrouwd met Jacoba, de eerste dochter van haar relatie met Jacob Ruitinga. Jacoba staat bekend als Jacoba Adams (naar haar moeder) maar ook als Jacoba Jacobs (naar haar vader). Klaas van Klaarbergen kreeg vier kinderen waarbij het tweede kind Wybe *25-6-1811 te Harlingen + 9-1-1896 te Dokkum. Al de van Klaarbergens hebben hem als voorouder.

VRAAG

In oude gegevens die ik een keer heb gekregen duikt steeds de naam Daniel Broederiks op met het getal 1680. Onbekend is of dat een geboortejaar is. In de archieven komt deze naam ook voor maar dan in een later stadium. Deze Daniel Broederiks, uit Niawier zal ergens rond 1720 geboren zijn en is vermoedelijk twee keer getrouwd geweest, de eerste keer te Niawier met Eebeltje Jans, op 4 april 1745 en de tweede keer ook te Niawier met Lieuwkje Taakes uit Nes, op 12 mei 1765. Uit beide huwelijken zouden kinderen zijn geboren, maar daarover heb ik geen informatie. In de quotisatiekohieren 1749 komt Daniel Broederiks voor in Niawier, met als gezin 2 volwassenen en 1 kind.
In de speciecohieren van Oostdongeradeel van 1775 woont er een Pytter Daniels in Niawier, in wiens huis ook een Daniel Broederiks woont.
Ik ben op zoek naar informatie over deze Daniel Broederiks, mogelijk is hij verwant aan een van mijn voorvaderen.
Freeke Sijtsma, [redacted]

BESCHRIJVING VAN DE FOTO'S

Foto 1 op bl. 76 van De Sneuper 67, juni 2003:
Een oude foto van de Stadsgasfabriek anno 1907 met de directeurswoning voor de gashouder op het Noorderbolwerk, de z.g. van Aitzemadwinger. Het gedeelte met de drie pijpen was de stokerij, er achter lag de kolenloods.
Het fabrieksgas werd geproduceerd door steenkool in ijzeren retorten door "ondervuring" zodanig te verwarmen dat er gassen vrijkwamen. Daarna werd het gas onder druk in het leidingnet gebracht. Hiervoor werden de twee gashouders gebruikt. De overgebleven cokeskoek werd gebroken en als huishoudbrandstof gebruikt. De gasfabriek zelf werd enkele jaren voor 1958 afgebroken, maar de twee gashouders hebben ook na 1958 nog dienst gedaan. Uit een schrijven van de gemeente Dokkum met de Heide Mij. blijkt dat men in de zestiger jaren bezig was om door afbraak de Dwinger in oude staat terug te brengen. Doch de gemeente geeft daarbij wel aan dat wegens de slechte financiële staat men de begrootte som van 60.000 gulden niet kan betalen. (DdJ)

Foto 1: Herberg Niawier
Aan de doorgaande weg, van Dokkum naar Oosternijkerk en Nes, staat in Niawier op de hoek Siercksmawei-Bornesisstrjitte, nu Siercksmawei 14, een markante woning. Bijgaande foto is waarschijnlijk van ± 1910, toen hier nog een herberg in was gehuisvest. Jarenlang was dit een vaste pleisterplaats van reizigers en boeren die de wekelijkse markt in Dokkum bezochten. Hun tilbury, brik of kapwagen werd dan gestald in de z.g. doorreed, waarvan op de foto de wegkant nog te zien is. Deze doorreed had op beide einden, twee grote openslaande deuren, waardoor de wagens met de paarden er zo konden in- en uit rijden. De gelagkamer in de herberg was gevestigd aan de voorkant op de hoek, enkele gestalde fietsen tegen de muur doen gasten veronderstellen. Rond 1809 was er op deze plaats al een herberg, want het dorpsrekenboek vermeld, eene betaling van verteringen aan de kozakken, de bevrijders van de Franse bezetters, aan Reitze Lieuwes kastelein te Niawier. Hoewel de herberg geen officiële overnachtingsmogelijkheden bood, was het een plaats waar vele verkopingen en bijeenkomsten plaatsvonden. Andere kasteleins die vermeld worden waren, genoemde Hoekstra, Joh. P. de Jager, en met name de families Siccema die tot 1936 de herberg dreven. Na 1943 heeft Theunis Jelsma nog een poosje getracht het etablisement weer nieuw leven in te blazen. Het kreeg de naam "Café De Steur", vernoemd naar de opgestopte steur, die een plaats had

in de doorreed en die gevangen was door de dorpelingen in de Niawierster opvaart in het jaar 1860. Deze steur is nu nog te zien, in een vitrine in het verenigingsgebouw Nij Sion. Het huis zelf heeft nadien nog vele bestemmingen gekend, zo was het een aantal jaren voor 1940, het vertrek- en eindpunt van de Gado busdiensten op Groningen. De doorreed is met de wegverbreding in 1972 weggebroken en een nieuwe bedrijfsloods is naar achteren gebouwd. De huidige bewoners van de woning en de voormalige herberg, Dave van Marion en Marian Kooistra, hebben getracht door een volledige restauratie, het geheel weer een authen-tieke uitstraling te geven. Hierdoor blijft de historie als waardevol pand, bewaard. (JW)

Foto 2: Gereformeerde Kerk en woning Niawier
Deze foto is van de gereformeerde kerk en pastorie aan de Bornensisstjritte 5 te Niawier. Het kerkgebouw met de pastorie zijn in het jaar 1894 nieuw gebouwd. Dit na dat in 1892 de kerkelijke gemeente officieel was gëinstutioneerd. Tot het jaar 1964 was er een combinatie met de gereformeerde kerk van Metslawier, voor een gezamenlijke predikantenplaats invulling. In 1930 werd de bestaande pastorie ingrijpend verbouwd, tot het huidige pand. Vanaf 1894 hebben er een negental predikantengezinnen in de pastorie gewoond. Na het vertrek van de laatste predikant, ds K Welbedacht in 1988, werd naderhand het huis in 1992 verkocht aan een particulier. Tussen 1994 tot 1998 heeft kerkelijk werker de heer B. Zweers te Metslawier de gereformeerde gemeenten van zowel Niawier en Metslawier gediend. Kerkelijk bestaat er op dit moment sinds 1999 een federatieve, samen op weg gemeente, met gereformeerd Metslawier, en de hervormde gemeente Mets1awier/Niawier.

Foto 3: Dirk Hiddema en Sjoerdtje Damsma
Op deze foto zien we Dirk Hiddema (1874-1942) en Sjoerdtje Damsma (1875-1942). Ter gelegenheid waarvan deze foto genomen is, is niet bekend. Dirk was een zoon van Oege Pieters Hiddema en Antje Lieuwes Hesseling, hij werd geboren op 22-3-1874 te Holwerd en overleed op 18-7-1942 te Groningen. Hij huwde 14-5-1904 Holwerd met Sjoerdtje Sjoerds Damsma, geboren 10-11-1875 te Wierum en overleden op 14-2-1942 te Holwerd. Zij was een dochter van Sjoerd Damsma en Antje van der Wagen. Dirk z'n grootvader, Pieter Abes Hiddema, staat in 1828 - 1858 te boek als eigenaar van Groot Uilsmahorn - boerderij van het jaar 2003. Hij was gehuwd met Maaike Oeges Jaarsma. Zij kregen vier kinderen waaronder Oege, geboren 1832, de vader van Dirk. Het gezin van Dirk en Sjoerdtje telde drie kinderen: Anna geb. 1905, Maaike geb. 1908 en Sjoerd geb. 1916. (ES)

3

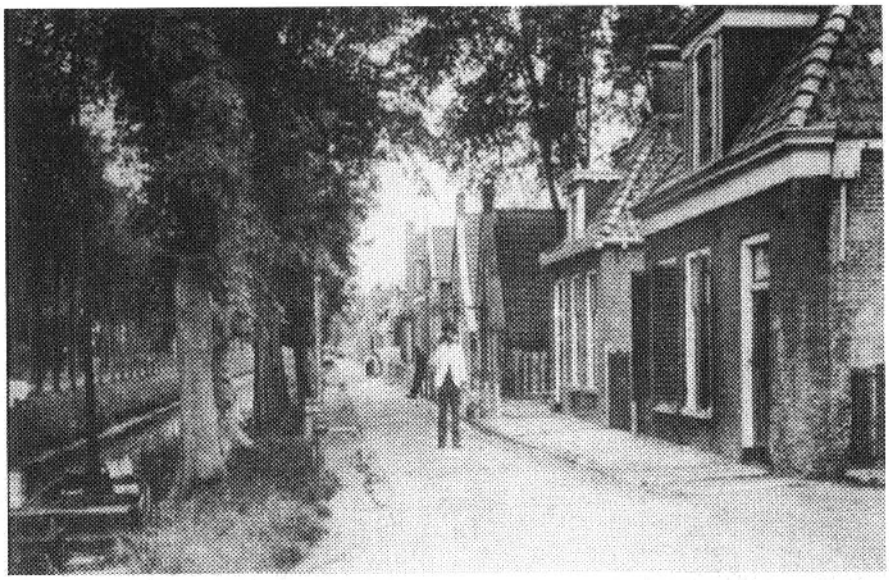

4

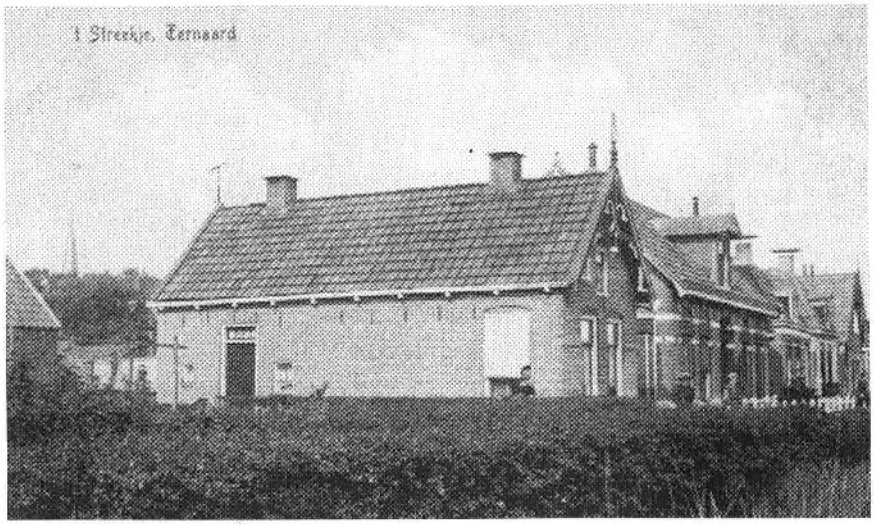

5

6

7

8

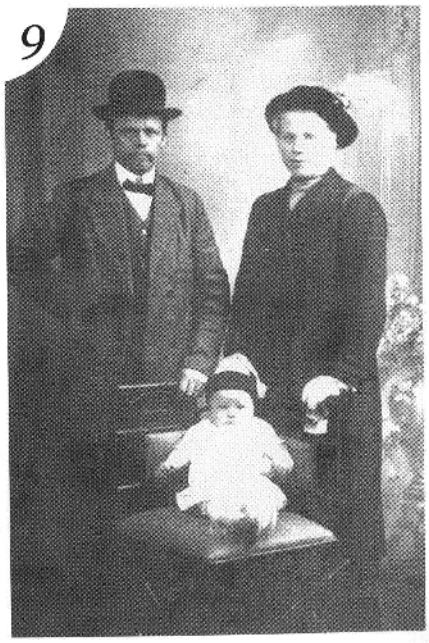

9

Foto 4: Nieuwe Buurt, Ternaard
Een foto uit Ternaard ca 1930. Een redelijk bekende prent van de Nieuwbuurt met vaart en stalt. De streek huizen kenmerkte zich door de vele neringdoende percelen.
In het eerste huis woonde eens slager Gerritsen, daarnaast de kosterswoning van de Doopsgezinde kerk bewoond door de familie Gulmans. Dan de inrit naar de Doopsgezinde kerk. Het derde huis is later afgebroken en werd hier een nieuwe woning met twee verdiepingen gebouwd, bewoond door Wieger en Tietje van der Ploeg.
Aan de Nieuwbuurt waren omstreeks 1930 drie slagers gevestigd: Gerritsen, Hoekstra en van Sinderen. Eveneens drie bakkers: Kloosterman, Bouma en de Vries.
De vaart is nu plantsoen geworden, de bomen zijn gerooid en de weg verbreed. Het knusse is verdwenen. (ES en SS)

Foto 5: ’t Streekje, Ternaard
Eveneens een foto uit Ternaard ca 1930. Hier aangeduid als 't Streekje, doch deze naam is nooit echt gebruikt. Het was in de tijd van deze foto de Schoolstraat en later werd het de Worp van Peijmastraat. Het eerste huis werd destijds bewoond door de familie de Graaf. Deze onderhield een bodedienst op Leeuwarden. Het huis wordt nu bewoond door de familie B. Riemersma. De tweede woning met het brede front en de dakkapel is bewoond geweest door de familie Meinema, secretaris van de gemeente Westdongeradeel. Door uitbreiding van latere bebouwing zou deze foto nu niet meer genomen kunnen worden. (ES en SS)

Foto 6,7,8 en 9:
Een bladzijde met vier foto's, waarvan er drie onbekend zijn. Ze werden samen gevonden en geschonken aan onze vereniging. We mogen veronderstellen dat er een connectie tussen de foto's bestaat. We zouden graag hiervan meer willen weten. Wie helpt ons verder? Uw reactie graag naar onze redactie.
Van foto 7 is bekend dat dit Akke Bienses Bierma, geboren 1899 te Ternaard, is met zoon Biense.
Akke was een dochter van Anne Bienses Bierma en Trijntje Wiggers Dijkstra, bewoners van Gaykema Sathe o/Ternaard. (genealogie Bierma SAD no G87)
Akke huwde gemeente Westdongeradeel op 13 mei 1922 met Nammen Paulus Ennema, geb. Cornjum 1898, zoon van Paulus Ennema en Jacoba Anema. De foto zal ca 1920-1930 genomen kunnen zijn. (ES)

EEN GRENSGEVAL, deel 2

Piet de Haan ([redacted])

In deel 1 konden we lezen dat Jan Pieters en Trijntje een hok onder Blija hadden verbouwd en daarin gingen wonen. Door de verbouwing was het voormalige hok verder over de gemeentegrens tussen de gemeenten Ferwerderadeel en Westdongeradeel komen te liggen.
Toen Jan eind februari 1846 alimentatie aanvroeg ontstond er een probleem. Welk dorp moest deze hulp betalen. Of moesten ze ieder de helft betalen? Beide gemeenten schreven brieven met argumenten aan de Staatsraad Gouverneur van Vriesland (Commissaris der Koningin).
In Deel 2 wordt begonnen met het antwoord van Ferwerderadeel op de brief van de Staatsraad van 12 mei 1846.

Ferwerderadeel klom op 30 mei weer in de pen en schreef aan de Staatsraad terug.
Enige stukjes uit deze brief:
…… volgens de, door de plaatselijke besturen van Westdongeradeel en Ferwerderadeel op den 21 Junij en 7 september 1822 opgemaakte processen verbaal, zijn de armendijk en bij behorende opdijk geheel aan eerstgemelde Grietenij toegekend, en zijn daarbij de grenzen tusschen de beide Grietenijen vastgesteld, zoodanig als dezelve op de situatie kaart, welk wij de eer hebben hierbij overteleggen worden aangewezen door de letters a, b, c, en d.
Diensvolgens scheidt de sloot, loopende ten zuiden van de genoemde opdijk, de beide Grietenijen van elkaar. Nu is de woning van Jan Pieters de Haan na de uitbreiding derzelve, welke wel degelijk in 1845 vijfentachtig palmen (=85x10cm) westwaarts heeft plaatsgehad, in het geheel breed drie el (=3mtr) en 2 palmen (=2x10cm) en daarvan bevindt zich, gerekend naar de rigting der sloot zonder de halve breedte der sloot aan de zijde van Westdongeradeel mede te rekenen op den voet van den opdijk behoorende tot genoemde Grietenij, van de voorgevel op het westersche front, eene breedte van 2 ellen (=2x1mtr) en 8 palmen (=8x10cm), zoodat die voorgevel bijna geheel op grond van Westdongeradeel staat en van de achtergevel eene breedte van een el (=1mtr)

In deze brief wordt verwezen naar het Procesverbaal van opmeting waarbij de grenzen tussen Ferwerderadeel en Westdongeradeel ten behoeve van het kadaster werden vastgelegd.

Verder wordt genoemd dat de verplaatsing van de gevel 85 palmen (=85x10cm) groot was. Dit is een blunder waar Westdongeradeel later dankbaar gebruik van zal maken want het moet 8,5 (=8,5x10cm) zijn volgens een stukje opmetingstekst dat zich in het archief van de gemeente Ferwerderadeel bevindt.
Het wordt eentonig maar 5 juni ging er een schrijven van de Staatsraad met daarin de laatste visie van Ferwerderadeel naar Westdongeradeel. Deze gemeente vroeg weer om opheldering aan het armbestuur van Holwerd. Die brachten op 18 juni een venijnig rapport uit.
Rapport uitgebragt wegens de bevinding van het hok of huisje van Jan Pieters de Haan aan de Holwerder zeedijk onder Blija op den 18 juni 1846. Het beginzel der wetenschap is tot zich te halen wat waard, en van zich af te stoten wat zulks niet heeft of schadelijk kan zijn en welke stelling meestentijds gepaard gaat met ter zijd stelling van regt en billijkheid.

Zo, die tekst konden ze in Blija in hun zak steken of beter nog, geborduurd aan de muur hangen.
De tweemans commissie meldde verder dat er voorheen een rentenier in het huisje had gewoond die ongekreukt *(zonder problemen)* honderd gulden tot de plaatselijke omslag kon betalen. Toen had Blija ook geen bezwaar gemaakt. Verder had niemand in de laatste 80 of 100 jaren iets van de limietscheiding *(grensscheiding)* vernomen of gezien.
Ze vergaten wel om erbij te zeggen dat de rentenier in het huisje woonde en niet in het hok!
Verder meldden de twee,
…… *dat beide gemeenten geen wijkmeesters of bouwmeesters hadden om hun eigen publieke weg te bewaren en te beschutten tegen de zoodanigen die hun barrikades van varkenshokken in de weg zouden durven leggen. Het was wel niet te denken dat er iemand onaangeklaagd en ongestraft zulk eene stoute daad zoude hebben durven ten uitvoer brengen, ten aanzien van alle de geregtigden tot die publieke weg, die in alle tijden van het jaar dagelijks gepasserd wordt, om in een regte lijn van de grensscheiding af, de punt van zijn varkenshok tot aan het wagenspoor te brengen. Neen, die dat eerste hok aldaar heeft gebouwd, heeft daar zeker regt toe gehad en het laat zich gemakkelijk aanzien dat alhier eene inham heeft bestaan in de regting van de sloot die tusschen de landen op het huisje aanloopt en bij welke bouwing het mogelijk niet al te zuiver is toe gegaan. Indien men neemt dat er van het wagenspoor tot het water (want de sloot moet beschouwd worden tot Blija te behoren) eene el (=1 mtr) nodig is en dat er nu nog vijf palm*

(5x10cm) afstand van het huisje tot het wagenspoor bestaat, dan is er eene halve el (0,5mtr)gesmokkeld.
Zeker veels te veel, maar evenwel niet genoeg om daar door onder Holwerd te behoren, dan zouden de armvoogden van Blija er zeker meer als zeven achtste op moeten toegeven.

Het gemeentebestuur van Westdongeradeel bestudeerde deze brief en stuurde pas op 8 september hun visie naar de Staatsraad waarin ze spraken van sloten, verlengde lijnen en de dijkvoet maar ook de blunder uit de Ferwerder brief werd niet vergeten.
…… *wij moeten erkennen dat de westgevel, zooals nader gebleken is, eenigzins vooruitgebragt is. Wij kunnen echter in geenen deele geloven dat de opmeting van Heeren Grietman en Assessoren van Ferwerderadeel juist is, immers dan zoude die voorgevel 85 palmen of acht ellen en vijf palmen* (dit is de verschrijving van Ferw.deel geweest want het moest 8,5 palm = 85 cm zijn*) meer westwaarts zijn gebragt, maar dan moest het geheele gebouw verplaatst zijn geworden, dat nauwlijks die lengte heeft, ook rust het gezegde, dat van de voorgevel eene breedte van twee ellen acht palmen (=2,80 mtr) op grond van Westdongeradeel staan stellig op eene dwaling. Doch hoe het zij, het hok of huisje van Jan P.de Haan, is nog altijd binnen de lijn gebleven, die den 16 julij 1829 met opzigt tot dat gedeelte der dijks, waar ter wederzijden van het in geschie zijnde huisje de huizen van Hoekstra en van der Lep als grensscheiding is aangenoemen en kan dus niet op het gebied Westdongeradeel gebragt zijn.*

De Staatsraad ontving ook dit schrijven en stuurde 18 september deze zienswijze van Westdongeradeel naar Ferwerderadeel. De Grietman en Assessoren *(min of meer wethouders)* van deze gemeente gaven daarna de moed op.
30 september 1846 schreven zij terug aan de Staatsraad.
……*geven wij ons de eer, U.Hoog.Ed.Gest. te berigten, dat wij ten gevolge eene persoonlijk bewerkstelligde occelavie inspectie* (oculaire inspectie = bezichtiging ter plaatse) *, onze meening dat gedachte huizinge voor de helft zoude staan op grond van Westdongeradeel laten varen en toestemmen dat dezelve, niet tegenstaande de gedane uitbreiding, moet worden beschouwd alnog geheel tot de Grietenij Ferwerderadeel en bepaald tot het dorp Blija te behoren.*

10 oktober, zeven maanden na de aanvraag kwam het verlossende woord van de Staatsraad bij de beide gemeenten binnen. Ferwerderadeel kreeg er nog een waarschuwend vingertje bij,

…… *om er nu wel voor te willen zorgen, dat aan den persoon van Jan Pieters de Haan, ingeval van behoefte, onderstand worde verleend te blija.*
Vanaf die tijd woonden Jan en Trijntje echt in Blija.

NB1
Ferwerderadeel vermeldde in haar brief van 9 maart aan de Staatsraad dat zij de armvoogden van Blija opdracht hadden gegeven om in ieder geval te helpen zolang het onderzoek duurde. Deze armvoogden bevestigden later dat ze al sedert 7 maart hulp boden. De totale hulp voor het jaar 1846 was op 16 oktober ƒ 6,- De latere alimentatie van Jan en Trijntje in de jaren 1847, 1849 en 1852 en 1854 gaf geen problemen.
NB2
Het dorp Blija draagt tegenwoordig de Friese naam Blije.

Bronnen:
-Personele en Hoofdelijke omslagen van de voormalige gemeente Westdongeradeel en Ferwerderadiel.
-Ingekomen en uitgaande stukken van de provincie Fryslân en de gemeenten Westdongeradeel en Ferwerderadiel.
-Kadaster te Leeuwarden.

1. Het boek 'Swart mar leaflik' van Watze Cuperus speelt in dezelfde tijd en rond dezelfde plaats als het bovenstaande artikel.
2. Dhr Jongsma, streekarchivaris te Dokkum, wijst op het boek: Het ellendige leven van Eise Pijl en de zijnen: de lotgevallen van een arm gezin uit de negentiende eeuw. Dit boek beschrijft de lotgevallen van een armlastig gezin in Drente dat ook op de grens van verschillende gemeenten woont.

VRAAG

Geachte lezers,
Nu het station in Zwaagwesteinde gesloopt is, ontstaat bij mij de behoefte om alles op en rond dat station te bundelen.
Hebben jullie voor mij gegevens, foto's, e.d om mijn verzameling te completeren. Graag reacties via postbus van de redactie.
Met vriendelijke groet, Jan Bergsma.

ALGEMENE WERKLIEDENVERENIGING TER WERKVERSCHAFFING IN OOSTDONGERADEEL

Jan Walda

In het streekarchivariaat te Dokkum, is een vrij uitgebreide documentatie voorhanden over de in 1899 opgerichte werkliedenvereniging in Oostdongeradeel. In de economisch moeilijke tijd van de z.g. negentiger jaren heerste er met name tijdens de wintermaanden in vele gezinnen vaak bittere armoede. Deze omstandigheden leidden tot de oprichting van bovengenoemde vereniging. Was er tijdens het voorjaar, de zomer en in de herfst op de landerijen voldoende werk voor vele handen, tijdens de winter was er geen werk en dat betekende ook geen inkomen. Dit feit liet ook het toenmalige gemeentebestuur van O.D. niet onberoerd, te meer daar de toen beschikbare middelen voor de daarvoor bestemde dorpsarmenkassen onvoldoende toereikend waren. Onder leiding van de toenmalige burgemeester Van Haarsma Buma, werden er in twaalf van de veertien dorpen in de gemeente afdelingen van werkliedenverenigingen opgericht. Nadat de gemeenteraad in haar vergadering van 6 Maart 1899 het hiernavolgende raadsvoorstel had aangenomen, konden de 12 afdelingen hun werkzaamheden ter hand nemen.

De raad der gemeente Oostdongeradeel.
Gelet hebbende op de telkenjare gedurende de wintermaanden en somtijds ook wel op andere tijden desjaars, in verschillende dorpen der gemeente terugkerende behoefte aan werk voor de arbeiders.
Overwegende, dat die toestand verbetering eischt. Gezien een voorstel van Burgemeester en Wethouders om als eerste poging daarvoor, bij wijze van proef, voorlopig voor éé jaar, enig aanvangkapitaal tot een maximum van f 4000,00 beschikbaar te stellen voor eene over de gehele gemeente op te richten, "algemene werkliedenvereniging voor werkverschaffing".
Besluit: Met aanneming van dat voorstel, voorloopig voor één jaar, eenig aanvangkapitaal tot een maximum van vierduizend gulden, beschikbaar te stellen voor eene over de gehele gemeente Oostdongeradeel op te richten algemeene werklieden vereniging tot werkverschaffing, onder de volgende voorwaarden,
Dat deze vereniging zal bestaan onder beheer en toezicht van een door de gemeenteraad te benoemen centraal bestuur te Metslawier,

Dat in elk dorp der gemeente eene afdeling van die vereeniging werde samengesteld. Behalve te Jouswier welk dorp bij Metslawier en Wetsens dat bij Aalsum zal worden gevoegd,
Dat van de bedoelde f 4000,- zooveel aan elke afdeling der vereeniging door het centraal bestuur zal worden uitgekeerd als dit bestuur billijk en rechtvaardig zal achten, welke uitkeeringen echter, vóór zij mogen worden gedaan door de Burgemeester en Wethouders der gemeente moeten worden goedgekeurd.
Dat dit centraal bestuur minstens tweemaal per jaar moet vergaderen met de presidenten der afdeelingen besturen,
Dat het door het centraal bestuur voor de vereeniging vast te stellen regelement, vóór het van kracht is, zal moeten worden goedgekeurd door den gemeenteraad,
Dat de voor het beoogde doel benoodigde gelden kunnen worden gevonden uit de begrooting van het burgerlijk armbestuur, omdat het door de werkverschaffing te behalen voordeel op de bedeling toch ook komt te bate van dat armbestuur.
Aldus vastgesteld te Metslawier, 6 Maart 1899.
De raad der gemeente Qostdongeradeel voornoemd: getekend Van Haarsma Buma, Burgemeester, G. Y. van der Veen, Secretaris.

Wij hebben het met de hand geschreven raadsvoorstel onverkort overgenomen, het geeft weer hoe met de nodige waarborgen, getracht wordt met uitkeringsgelden werk te creëren. De andere, niet in het raadsvoorstel genoemde dorpen, waren Paezens, Anjum, Oosternijkerk, Morra, Lioessens, Niawier, Ee, Engwierum en Oostrum.
In de verschillende opgerichte dorpsafdelingen was al nagedacht welke werkzaamheden moesten worden opgepakt. De meeste namen de verbouw en verwerking van de vlas ter hand, niet ongebruikelijk, waar het de kleibouwstreek betrof. Per afdeling kwam er een vrij levendige correspondentie op gang met het centraal bestuur, veelal in een prachtig schoonschrift gesteld. De ledenlijsten per afdeling vermelden zowel arbeiders, middenstanders als landbouwers, vaak verleende de plaatselijke schoolmeester assistentie. Zo vermeldt de ledenlijst van het dorp Nijawier met de vijf bestuursleden een ledentotaal van 28. Met de plaatselijke landbouwers werden er afspraken gemaakt wie van hen voor een aantal te verbouwen pondematen vlas garant wilde staan ten dienste van de vereniging.
Dat gebeurde aan de hand van onderstaande verklaring.

"Ondergetekenden verbinden zich om in 1899 in Oostdongeradeel zooveel vlas te verbouwen en dat in den winter van 1899/1900

zelf te bewerken of het door ingesetenen dier gemeente te laten bewerken als achter hun naam is aangegeven en zij wekt alle landgebruikers op tot krachtige medewerking in dezen.

Naam	Woonplaats	Getal Pondematen	
W.K. Vlasma	Nijawier	2	
J.P. Tilma	Nijawier	3	
W.W. Wiersma	Nijawier	4	
Wed. S. Meindersma	Nijawier	2	
J. Scheepstra	Nijawier	1	
W. Hoekstra	Nijawier	1	
G. Dijkma	Nijawier		½
A.A. Kingma	Nijawier	2	
J.K. Braaksma	Nijawier		½
M.K. Kloostra	Nijawier		½
S.S. Kloostra	Nijawier	1	
P. de Vries	Nijawier	1”	

Na afloop van ieder boekjaar diende er een rekening en verantwoording te worden ingezonden naar het centrale armbestuur van de gemeente. Hierin werden de aantallen bunde1s schoon en bewerkt vlas verantwoord die in verenigingsverband waren verbouwd in de zomer en tijdens de wintermaanden verwerkt en bewerkt.
De verwerking en bewerking van het vlas kende voor het zover was, naast zaaiing en groei, in de oogsttijd een drukke periode, als een handmatig gebeuren. Het vlasmuseum “It Braakhok” in het dorp Ee laat bij een bezoek de verwerking van het vlas aanschouwelijk aan het oog voorbij gaan. In verschillende dorpen had men een zogenaamd braakhok, of een gedeelte van een schuur van de bestaande armenhuizen waar de verwerking plaatsvond. Voor de dorpen Lioessens en Niawier werden er nieuwe braakhokken gebouwd volgens bijgaande tekening. Met een voorportaal, de verwerkingsruimte met ramen en een droogzolder was dit een van de betere accomodaties. Op zichzelf was het vaak een zeer ongezonde bezigheid voor de mensen die in de vlasverwerking bezig waren, omdat het vele stof en de afval ziekte en kwalen veroorzaakte.
Na verloop van jaren deden de eerste vlasverwerkings fabrieken hun intrede, waardoor het thuiswerken niet meer lonend was. Toch mag het als een bijzonder initiatief gezien worden dat werd opgestart door het gemeentebestuur.
Uitkeringsgelden werden mede ingezet tot werkverschaffing in de moeilijke wintermaanden rond de eeuwwisseling van 1800 naar 1900.

Nijawier Augustus 14. 1903

Rekening en Verantwoording van
het geldelijk beheer, van de Werkliedenvereeniging
Afdeeling Niawier. Aan het Centraal-
bestuur, loopende over het boekjaar
van Juny 1902 tot en met Juny 1903

Inkomsten	f 589,	42	Uitgaaf	f 520. 1½
Uitgaaf	f 520	0½		
Restant	69..	41½		
op 1½ spaarbockjes	f 1.10	1.00		
Platteskoven	f 65..	10	Van L. H. Minnema	591
4 Cent per Jaar	f 166...	80	Van K. Vlaoma	2185
en 8 Cent en	f 34.	85	Van K. Brakstra	418
1½ en 5 Cent	14.	05	Van P. Dietsma	281
Dat. saldo	f 450	54½	te samen	3375

D. G. Minnema

Schoven Nas
Voorzitter

Eén brief uit het archief, die als kopie slecht leesbaar is, hebben wij als illustratie in druk overgezet, in de gebezigde taal van toen.

"Nijawier 13 Mei 1899,
Aan de Edelachtbare Heer Mr van Haarsma Buma,
Burgemeester van Oostdongeradeel
Mijn Heer,
Daar mijn medebestuursleden art 6 van het huishoudelijk regelement niet recht duidelijk is, verzoekt ondergetekende aan U.E.H. om enige opheldering dienaangaande, daar ik van mening was, dat zij zowel als secretaris en financiële meester waaren aangewezen, is B. Dijkma van meening dat die benoeming niet moet geschieden, ook verzoek ik dat andere Bestuursleden hieromtrent niet onzeker zijn. De heer R. Buwalda van Nijkerk is van dezelfde meening als ondergetekende. In afwachting, Uw Dienstwaardige Dienaar.
K. J. Minnema. Voorzitter van de Afdeling Nijawier."

Duidelijkheid over inhoud en verantwoordelijkheid van de bestuursfuncties was gewenst.
Naast een bouwtekening zijn een ledenlijst en een financiële verantwoording in dit artikel opgenomen.

VRAGEN

*Ik doe onderzoek naar de familie Sytsma, die in allerlei plaatsen in Oostdongeradeel, Westdongeradeel en Dokkum hebben geleefd. Via een lid van De Sneuper kreeg ik al eens een deel van een stamreeks 10-10-1986 toegestuurd, maar deze is helaas niet compleet. Omdat er geen exemplaar meer te vinden is in het steekarchief te Dokkum, (dat is al eens voor mij uitgezocht) doe ik graag een oproep in deze rubriek.
In mijn exemplaar van de stamreeks ontbreken de volgende nummers: 161, 162, 165, 170, 197, 204, 206, 644, 648, 663, 674 en 683. Wie heeft deze gegevens en wil mij een kopie sturen? Uiteraard wil ik de kosten vergoeden.
Freeke Sijtsma, [redacted]
*Wie helpt mij om samen het dorp Waaxens in kaart te brengen? Op dit moment heb ik over de periode 1650-1892 de dopen, geboorten, huwelijken, naamsregisters e.d. wel zo'n beetje in beeld. Er moet nog een goede vorm aan gegeven waarna het op een website gezet kan worden of in andere vorm gepubliceerd. De gedachte is om alle bewoners van huizen en boerderijen in beeld te krijgen: Klaas Leen ([redacted])

"Geen slechtere toestanden dan bij ons op De Broek"

VAN EEN BURGEMEESTER, DIE VAN GEEN WIJKEN WIST

DIRK R. WILDEBOER

Claas Wieringa, geboren te Middelstum op 26 november 1852, was van 1880-1915 burgemeester van de gemeente Dantumadeel.
Er was veel kritiek op zijn functioneren door de omstandigheid dat hij, vanwege een lichamelijke handicap, bijna niet kon lopen. Van verschillende kanten werd erop aangedrongen om zijn ambt neer te leggen, omdat hij niet meer in staat was alle taken van burgemeester te vervullen.
In dit artikel kunt u lezen wat er zich afspeelde rondom de herbenoeming in 1910.

Op het Tresoar, locatie Ryksargyf te Leeuwarden, is een map met stukken te vinden, die betrekking hebben op de herbenoeming in 1910 van de heer C. Wieringa. In een betrekkelijk korte tijd, t.w. van 17 januari 1910 tot 18 februari 1910 zijn al deze brieven geschreven. In totaal konden 18 stuks worden geteld. Het zou te ver voeren om de volledige inhoud van al deze brieven uit de doeken te doen. Vandaar een overzicht van de feiten en ontwikkelingen.
-Men was in het algemeen van mening dat Wieringa zijn functie moest neerleggen, omdat hij door zijn handicap niet meer in staat was alle burgemeesterstaken te vervullen.
-De heer Wieringa wilde geen ontslag aanvragen i.v.m. zijn financiële positie. Bij ontslag zou zijn inkomen van f. 2000,- per jaar teruglopen tot een jaarlijks pensioen van f. 1000,-. Hij was nog bezig met de premiebetaling voor een levensverzekering en verder blijkt, dat hij niet bemiddeld was. Hierover had de commissaris iets gehoord van iemand die hem had bezocht op het provinciehuis. *"Een der notabele ingezetenen van Dantumadeel, die zich ten gunste van de heer Wieringa tot mij wendde, ging zelfs zoover, dat hij een niet herbenoeming van betrokkene, gelijkstelde met een te dien aanzien gewezen doodvonnis".*
-Kritiek was er niet op zijn persoon, maar op zijn functioneren. Deze kritiek kwam o.a. van de commissaris van de koningin, die hem niet wilde voordragen aan de minister van binnenlandse zaken voor een herbenoeming.
-Verder waren er grote bezwaren tegen verlenging van de

aanstelling. De commissaris in Leeuwarden kreeg van diverse personen uit de gemeente Dantumadeel klachten over Wieringa.
-Hoewel burgemeester zich regelmatig door een geneeskundige te Leeuwarden moest laten keuren, werd hij niet afgekeurd.
-Om deze reden volgde er door de minister van binnenlandse zaken toch weer een herbenoeming tot 1916. Er werd dus voorbijgegaan aan alle ingebrachte bezwaren.

De commissaris van de koningin schreef aan de minister van binnenlandse zaken op 12 februari 1910 o.a. het volgende:
"De ongesteldheid waaraan de heer Wieringa thans nog lijdt, dateert reeds vanaf het jaar 1900. Het is hem onmogelijk zich anders dan per rijtuig door de gemeente te bewegen, vermits zijne beenen zoo goed als geheel verlamd zijn. Bij onrust, brand of andere rampen die een onverwijld persoonlijk optreden vereischen, moet de heer Wieringa in de vervulling dezer verplichting te kort schieten. Controle op de politie, een belangrijke tak van dienst in de gemeente Dantumadeel, met een ruwe onbeschaafde bevolking, kan hij niet behoorlijk uitoefenen. Evenmin als andere belangrijke zaken als openbare werken en armenverzorging. Hoe langer een dergelijke toestand voortduurt des te bedenkelijker worden de gevolgen".

Ook de beide wethouders, G. Meijer en J.A. Helder, lieten van zich horen. *"De hulpbehoevendheid is van dien aard, dat al sedert lang de op hem rustende taak te zwaar is om ook maar enigszins naar behoren door hem te kunnen worden waargenomen. De gevolgen van een en ander op velerlei terrein blijven dan ook niet achterwege, zo zelfs dat ze aan 't oog van 't publiek niet ontglippen".*
Aan de commissaris werd geadviseerd de heer Wieringa niet voor herbenoeming voor te dragen.

Vervolgens begon de bevolking van Dantumadeel zich te roeren en groepen inwoners gingen schrijven naar de commissaris in Leeuwarden met klachten over hun burgemeester. Het lijkt er wel op dat dit een georganiseerde actie was. De inhoud van deze brieven kwam min of meer op hetzelfde neer.
"Door de reeds jaren en jaren durende lichamelijke ongesteld van de burgemeester, gaat onze gemeente er op financieel, stoffelijk en zedelijk gebied steeds meer op achteruit". Het politietoezich kan niet naar behoren geschieden en ook het toezicht op de wegen laat te wensen over".
In totaal kwamen er uit de dorpen van Dantumadeel zeven brieven binnen, waarin tegen herbenoeming werd geprotesteerd. Dit waren uit Birdaard met 14 handtekeningen, o.a. die van

C.A. Kingma en J.K. Plantinga, uit Driesum, 14 adressanten, o.a. J.H. Dijkstra, uit Janum en omstreken met 43 ondertekenaren van o.m. M.D. Offringa en uit Wouterswoude met maar liefst 69 handtekeningen.
Verder ontving de commissaris dergelijke brieven van ingezetenen van Akkerwoude/Murmerwoude met 25 ondertekenaren, o.a. die van Tj. Algra, geref. predikant en C. van Vliet, hoofd der school.
Dan waren er "adressen" uit Rinsumageest met o.m. handtekeningen van O. de Roos, predikant en G. Kamerling, schoolhoofd en uit Sybrandabuis, 28 ondertekenaren van o.a. L.G. van der Bij en D.S. Hania, die als nummer 1 en 2 tekenden.
Eén brief van ingezetenen is veel uitgebreider dan de rest en wel die van inwoners van Broek, nu Broeksterwoude. In dit schrijven wordt ons verteld hoe destijds de situatie in het dorp was. Onderstaand vindt u de volledige tekst:
"Aan Zijne Excellentie den Commissaris der Koningin. Excellentie, Ondergeteekenden meenen, met het oog op de aanstaande burgemeesterschbenoeming, Uwe Excellentie te moeten inlichten over de ellendige toestanden in onze gemeente, wat het politietoezicht betreft. Geen slechtere toestanden dan bij ons op De Broek. Alle avonden ziet men troepen jongelingen langs de straat slenteren, om, indien mogelijk, den menschen allerlei overlast aan te doen. In den winter van 1908 hebben ondergeteekenden om politietoezicht verzocht bij den HoogEdelGestr. Heer, Procureur-Generaal. Dit toezicht is toen gekomen. Sedert dien tijd is hier eenige beterschap te bespeuren. Met April a.s. wil men het détachement marechaussées weer opheffen. Met het oog hierop hebben ondergeteekenden een met redenen omkleed schrijven gericht aan Zijne Excellentie, den Minister van Justitie, met verzoek hier politietoezicht te mogen behouden. De burgemeester is lichamelijk ongeschikt om zijn ambt waar te nemen. De belangen van hun dorp worden hierdoor schromelijk verwaarloosd. Hierbij hebben zij vooral het oog op het toezicht op gemeente-ambtenaren, handhaving der wet. Met name met de Woningwet wordt de hand gelicht. Personen en goederen zijn met name op de Broek niet veilig. Wie heeft hier ooit den Burgemeester gezien?
Ondergeteekenden hebben wel met Zijn Edelachtbare gesproken, maar zijn meening is, dat de baldadigheden gepleegd worden door "kwajongens". Eerst ondergeteekende heeft toen gezegd, dat het jongens waren van 20 tot 30 jaar oud. Kinderen verbrijzelen uit baldadigheid toch geen glasruiten? Het zijn toch geen kinderen, die hier in 1908 een huis hebben afgebrand in 't holst van den nacht? Of was het een kind, dat

den politiedienaar kort geleden een steek met een mes in de borst gaf? Zijn het kinderen geweest, die eene vrouw naakt vervoerden naar de dorpsherberg? Zijn Edelachtbare zal 't nu wel beter weten, want gedurende 1909 werden alleen op De Broek 112 processen-verbaal opgemaakt door twee marechaussées. Andere burgemeesters, zoals in Tietjerksteradeel, geven schriftelijke bewijzen af aan de herbergiers om voor bijzondere gelegenheden het sluitingsuur vast te stellen. Onze burgemeester daarentegen doet alles mondeling af, zoodat de politie niet weet, waaraan zij zich te houden heeft. Eén voorbeeld, Excellentie, dat mij geklaagd wierd door brigadier Kamphuis te Veenwouden. De herbergier beweert: "ik heb verlof tot 12 uur te tappen". De politie gaat terug naar den burgemeester om te vragen of 't waar is. Burgemeester zegt, dat de herbergier liegt; herbergier zegt dat de burgemeester liegt. Waarom geen schriftelijke bewijzen te geven?
Eerbied voor de Overheid bestaat hier niet. Het gezag wordt niet gehandhaafd. Indien Uwe Excellentie kondet bewerken, dat een burgemeester benoemd werd, die orde en rust wist te scheppen, dan zou Uwe Excellentie onze gemeente een niet te waardeeren dienst bewijzen. Ondergeteekenden vragen niet naar politieke kleur, maar handhaving van het gezag. Dat er slechts weinig onderteekenaars zijn, vindt zijn oorzaak daarin, dat wij anders vreezen voor wraakneming van de zijde der bandieten. Ook zijn er sommige arbeiders die hun naam niet kunnen schrijven. Met de meeste hoogachting, Uwe Excellenties dwdrn, J. Ham, Hoofd der school, R. Feitsma, Godsdienstonderwijzer en H. Jongeling. Broek, 3 februari 1910".
Dit verhaal uit De Broek loog er dus niet om.

Zoals al eerder werd verteld, hielpen al deze protestbrieven niet en werd de ambtstermijn gewoon weer met zes jaar verlengd tot 1916. In 1915 volgde echter eervol ontslag. Lang leefde Claus Wieringa niet meer, want hij stierf op 15 juni 1916 te Veenwouden op 63-jarige leeftijd.
Volgens de overlijdensakte was hij gehuwd met Wibbiena Iwema Nieweg. Zijn overlijden werd bij de burgerlijke stand aangegeven door Pieter Ellens, 50 jaar, kleermaker te Veenwouden en Pieter Visser, 57 jaar, concierge te Murmerwoude.

Bron:
Tresoar, locatie Ryksargyf, Leeuwarden, toegang 11.
(Archief van de provincie Friesland)

JERONIMUS CORNELISZ WAS EEN FRIES

H. Zijlstra, [redacted]

Na het verschijnen van mijn artikel in De Sneuper van december 2002 kreeg ik van medelid Bernarda Kragten de tip om eens in het gemeentearchief van Amsterdam te kijken. De vermoedelijke vader van VOC-onderkoopman Jeronimus Cornelisz, Cornelis Jeroens, kwam uit Lansom en dat zou wel eens kunnen verwijzen naar een streekje in het oude Sloten bij Amsterdam, Langsom. Gelukkigerwijze zijn van Sloten ook nog DTB bestanden bewaard gebleven die teruggaan tot 1585. Een dag eerder had ik de informatie over Jeronimus per e-mail naar de historicus Henk Looijestein gestuurd, aangezien hij degene is die voor het boek 'De Ondergang van de Batavia' veel onderzoek heeft gedaan. Dezelfde vrijdag kwam hij al langs om kopieën van de diverse aktes op te halen, om zo de gegevens nog net op tijd voor de nieuwe Engelstalige editie (Batavia's Graveyard) naar de auteur Mike Dash te sturen.
Zaterdagsmiddags uit nieuwsgierigheid toch maar even naar het gemeentarchief in mijn woonplaats gefietst. Sloten en Ransdorp leverden niets op. Omdat ik er nou toch was sneupte ik nog wat verder in de rekken met indexboekjes die alfabetisch zijn gerangschikt. Opeens zag ik een Cornelis Jeroens vermeld staan. Aan de studiezaalambtenaar vroeg ik wat voor bron dit eigenlijk was. Het bleek het Extraordinaris Intekenregister ondertrouw Amsterdam (1). Hier werd o.a. door doopsgezinden gebruik van gemaakt. Het bijbehorende fiche was redelijk leesbaar. En ja hoor: **Cornelis Jeroens**, omtrent xxvi (=26) jaren, van **Lansmer** (=Landsmeer) wonende op t water (=huidige Damrak), geassisteerd met Cornelis Pietersz, cruydenier, sijn behuwd oom, en **Sijtske Douwes dogter** van **Leeuwarden**, aldaar woonagtig. De datum is dezelfde als die in de voorgaande akte: den lesten marty 1595, omdat de tekst begint met 'Ten dage voorzegd compareerden…'. In de kantlijn: vander puij, wat betekent dat het huwelijk aan de pui van het stadhuis op de Dam is afgekondigd. Cornelis woonde toen dus blijkbaar om de hoek aan de haven, het Damrak. Daar werden de lichte schepen gelost met goederen die door grotere zeeschepen van overzee in het IJ waren aangevoerd. Omdat daar in de buurt de korenmarkt werd gehouden woonden er ook diverse korenkopers. Op de Dam, ook wel de Plaetse genoemd, stonden een Waaggebouw uit 1565 (in 1808 afgebroken), een raadhuis (2) en vele stalletjes waar vis, kaas, boter, hoenders etc. werden verkocht (3). 's Nachts werd het met kettingen afgesloten. Pas in 1648 kwam hier 'het paleis op de

Dam'. In een andere zijstraat, de Damstraat, was het hoofdkantoor van de VOC-kamer Amsterdam gevestigd, waarin zich ook een apotheek bevond.
Uit diverse archiefstukken wordt duidelijk dat al vroeg in de familie een band bestond met de specerijen-/kruidenhandel en daarmee de apothekers, die immers veel kruiden in hun dagelijkse werk gebruikten. Kruideniers waren de groothandelaren terwijl de apothekers vaak de detaillisten, bereiders en verkopers van geneeskrachtige kruiden in kleine hoeveelheden, waren. De namen kruidenier en apotheker werden echter ook vaak als synoniem gebruikt.
Enthousiast belde ik direct Henk Looijestein die, voordat ik iets kon zeggen, meldde dat in het Burgerboek van Leeuwarden, dat sinds kort online staat, ook een Cornelis Jeroens wordt vermeld. En wel in 1595, afkomstig van Landsmeer! Ik ging zelf ook maar even kijken wat daar precies te vinden was: Burgerboek Leeuwarden, M226, p. 56, 1595/00/00, **Cornelis Jeroens**, Geboorteplaats: Landsmeer. Het origineel vermeldt 'Cornelis Jeroens van Lantsmeer' en slechts het jaartal 1595. Men was overigens vrij kieskeurig met het toelaten van nieuwe burgers omdat de Leeuwarder burgervaderen bang waren voor de kosten van minvermogenden op te draaien.
Aangezien ook de ondertrouwregisters van Leeuwarden online staan keek ik ook daar maar even voor de zekerheid, en ja hoor: Ondertrouw Leeuwarden:
Naam bruidegom: **Cornelis Jeroens**, afkomstig van: ? Naam bruid: **Sydtke Douwes**, afkomstig van: ? Gebeurtenis: 1pX. Datum (onder)trouw, attestatie of proclamatie: 14 maart 1595. Opmerkingen: 517. In het origineel staat het volgende: Cornelis Jeroensz en Sijdtke Douwes dogter hebben malkander in regte belooft en getrouwdt. In de kantlijn: 1e: 14 Marty 1595, 2e: 21 Marty 1595, 3e: 28 Marty 1595 (4).
Cornelis Jeroens komt in 1606 voor als huurder van een huis in het Oosthoekster Espel met drie schoorstenen van Hendrik Jochems (5). Hij koopt dit vermoedelijk zelfde huis in 1609 van genoemde Hendrik. Het is het huis 'waar de Witte Pauw uithangt', staande op de Voorstraat bij de Vismerckt (thans hoek Wortelhaven/Voorstreek 25, pand Huxdorf) (6).
In de Hypotheekboeken van Leeuwarden komen diverse actes voor tussen 1608 october 1618 waarin Cornelis Jeroens en zijn vrouw als echtelieden te Leeuwarden worden vermeld. Hieruit blijken zijn uitgebreide handelsrelaties met Amsterdam, Franeker en Bergum. Vreemd is wel dat Cornelis nog tot in 1618 als burger van Leeuwarden wordt vermeld terwijl hij al in 1612 in het burgerboek van Dokkum werd ingeschreven.
Jeronimus' moeder, Sytske Douwes, was een dochter van Meester

Douwe Sijbrants en Griete Wijtses uit Bergum. Haar broer Sijbrant Douwes was in 1614 chirurgijn te Dokkum en in 1616 te Harlingen. Verder had ze nog 2 zussen, Anna of Anneke en Hendrikje. Anna trouwde met de Bergumer boomkweker Jan Jansz (zoon van Jan Annes op Oldegalileeen) en Hendrikje trouwde met herbergier Cornelis Jans de Ronde (ca. 1616 herbergier in het Roode Hert te Bergum, zoon van Jan Cornelisz de Ronde en Lobrich Steffensdr).
In de archieven van Tietjerksteradeel (Ryksargyf) zijn er nog opvallend veel documenten waarin deze familie rond Meester Douwe Sijbrants voor komt. Archivaris Nieuwland legt zelfs de link tussen het in Bergum/Noordermeer bekende legaat van het Ljochtmisbrea (Lichtmisbrood) en deze familie, omdat na het overlijden van Douwe Sijbrants rond 1614 onenigheid ontstaat over de jaarlijks af te dragen 'zes lopens rogge en drie tonnen appels' (7). De familie lijkt in goeden doen.
Het bevreemd dan ook niet dat een welgestelde apotheker in Leeuwarden, Gerrit Evertsz, die later Jeronimus Cornelisz' zaakwaarnemer in Friesland werd, tot een goed contact van de familie behoorde. Mogelijk was zelfs Leeuwardens burgemeester Rombertus Ulenburgh (ca.1554-1624), de vader van Saskia Ulenburgh (Rembrandts echtgenote) (8), die zelf uit Bergum kwam, een schakel in het netwerk van de familie. Hij werd in 1585 Gedeputeerde Staat van Friesland en in 1597 raad ordinaris in het Hof van Friesland. Zijn zus, Sas Rommerts Ulenburgh, was de tweede vrouw van Keimpe Sjoerds Wiarda uit Garijp (9). Deze Keimpe was de grootvader van Tjaerd (Theotardus) Oedses Gauma, burgemeester en apotheker te Dokkum. Theotardus trouwde met Grietke Cornelisdr, een zus van Jeronimus Cornelisz. Zij gingen op 11 mei 1615 te Dokkum in ondertrouw voor het gerecht.
Rombertus' oomzegger Hendrick Ulenburgh (ca.1587-1627), van wie bekend is dat hij Waterlands doopsgezind was, was schilder en kunsthandelaar te Amsterdam (10).
Jeronimus had naast zus Grietke in ieder geval nog een zus en mogelijk een broer. Zus Anna Cornelisdr wordt in 1619 als weduwe van Wolter Geerts van Visvliet (Groningen) genoemd.
Op 21 juni 1633 gaat een Douwe Cornelis te Dokkum in ondertrouw met Jantien Ballings.
Zoals eerder gememoreerd, wordt vermoed dat Jeronimus Cornelisz, en dus ook zijn vader, mennoniet (doopsgezind) waren. Dit is met name gebaseerd op een gebeurtenis in zijn tijd als apotheker in Haarlem (1627) waarbij Heyltgen Jansdr zijn vrouw Belijtgen een 'mennonietenhoer' noemde. Ook zou Jeronimus vlak voor zijn terechtstelling op de Houtman Abrolhos verzocht hebben om alsnog gedoopt te worden.

Vader Cornelis Jeroens had in ieder geval een omvangrijke Waterlands doopgezinde familie via zijn oom in Amsterdam, die oorspronkelijk mogelijk uit Hoorn kwam.
In een document (11) waarin de aantallen dopen van de doopsgezinde leider Leenaert Bouwens tussen 1551 en 1582 staan vermeld zien we dat van de 10.222 dopen zo'n 10% in Dokkum en omgeving zijn gedaan: Aengwierum:11, Anjum c.a.:141, Dockum: 453, Ezumaburen(Esingeburen):35, Ezumazijl (Esingezijl):8, Holwert: 240, Kollum:228, Nes:5, Westergeest:15. Verder, ter vergelijking, in Amsterdam: 218, Hoorn: 219, Haarlem:114, Landsmeer:27, Middelie:55.
Bouwens was een van de leiders van de beweging, naast Menno Simons, en zelfs van de strengere leer. In december 1558 werd in het (katholieke) Antwerpen al een bedrag van 300 caroliguldens op zijn hoofd gezet. Vanwege deze vervolgingen zijn de dooplijsten ook niet op naam gezet maar slechts tellingen. In 1555 was ene Nette Lipkes te Dokkum de doopsgezinde oudste. Na de sterke opkomst van het doperdom in Dokkum en omgeving in de 16e eeuw, liep het aantal volgelingen tegen het einde van de eeuw terug. Er werd veel getwist over de strengheid van de ban en de daaraan verbonden echtmijding (12), wat velen deed afhaken.
De Waterlanders behoorden tot de meest vrijzinnige stromingen onder de mennisten. Omdat ze iedere doper aannamen die elders was verstoten kregen ze ook wel de spotnaam 'de drekwagen'. Ruimdenkendheid en openheid voor vernieuwingen zorgden voor snelle integratie in het dagelijkse leven van de Republiek.
Op 2 mei 1614 schreven 23 doopsgezinden uit Dokkum een brief (13) aan hun broeders in Amsterdam om te vragen of oudste Hans van Ries, een Waterlander, op zijn reis via Groningen naar Emden in Oostfriesland bij hen een predikbeurt kon houden. 'Wij begeren dat ghij ons wylt komen besoecken ende vermaecken met het Woort des Heeren, dat wij verhoopen dat door des Heeren genade datter feel swacke gesterckt sullen worden.' Ook werd gemeld dat er al logies verzorgd was bij schoenmaker Sjoerd Heeres in de Nauwstraat. De brief werd ondertekend door Sieurdt (Sjoerd) Heres, Weijgher Theunijs, Sijbe Allerts, Jacob Jans, Cornelijs Laurenson, Pieter Jeppes, Jan Jans, Aryan Douwes, Monte(?) Lourenson, Jacob Sakes, Tamme Tonijsz, Jelle Sijbes, Douwe Jans kistemaker, Frans Gerbens, Jan Cornelis, Adam Adams(?), Lhoue(?) Taeckeszoon, Jan Hyndrix, Doijtse Wijnses, Frans Reijners gortmaker en nogmaals Jan Jans. Slechts twee personen konden niet schrijven. Cornelis Jeroens, die zich in 1612 als apotheker in Dokkum in het burgerboek liet inschrijven, staat er helaas echter niet bij.

Ook over zijn jaren in Landsmeer (1569-1595?) is waarschijnlijk niets meer te vinden (14).
De voorlopige conclusie uit deze nieuwe gegevens: de vader van Jeronimus Cornelisz, Cornelis Jeroens, werd rond 1569 waarschijnlijk te Landsmeer, in het Noordhollandse gebied Waterland, geboren. Vermoedelijk was hij een Waterlands doopsgezinde. Hij trouwde in 1595, na ondertrouw in zijn woonplaats Amsterdam en de woonplaats van zijn bruid, Leeuwarden, met Sytske Douwes. Via zijn oom Cornelis Pietersz werd hij mogelijk ingewijd in het vak van apotheker. In 1595 vestigde het echtpaar zich in Leeuwarden. In 1612 is de familie mogelijk naar Dokkum verhuisd, al hielden ze hun oude huis in Leeuwarden nog aan. Aangezien hun zoon **Jeronimus Cornelisz** rond 1598 moet zijn geboren zal dit dus in **Leeuwarden** zijn gebeurd. Zoals in het vorige artikel reeds vermeld trouwde Jeronimus in 1626 met Belijtgen Jacobs vander Knas, na ondertrouw in beider woonplaatsen, Dokkum en Hoorn. In 1627 waren zij reeds in Haarlem gevestigd. Hier hadden ze een apotheek en overleed hun jonge zoontje. Jeronimus meldde zich vervolgens in 1628 aan bij de VOC te Amsterdam, waar hij als onderkoopman werd aangenomen. In oktober 1629 kwam hij aan zijn einde aan de galg op een koraaleiland voor de kust van West-Australië, na de geruchtmakende en noodlottige reis met de 'Batavia'. Waarschijnlijk heeft hij dus alleen de laatste drie jaar van zijn 30-jarige leven buiten Friesland gewoond. 'Een echte Fries', zou je kunnen zeggen.

Noot 1: Dat de ondergang van de Batavia een aansprekend verhaal is moge blijken uit de film door Prospero Productions uit Australie gemaakt. 28 jan. 2003 zond National Geographic Channel een documentaire uit over de opgravingen van schedels van de opvarenden en andere vondsten op de eilanden van de Houtman Abrolhos, onder de titel 'Shipwreck detectives, Batavia's Bones'. Hierin kwamen ook nagespeelde scenes voor waarin Jeronimus Cornelisz een prominente rol speelde.
Noot 2: Men moet er voor de dateringen rekening mee houden dat de kalender in Noord-Holland verschilde van die in Friesland. Toen in 1700/1701 ook in Friesland overgegaan werd van de Juliaanse op de Gregoriaanse kalender veranderde 1 mei in 12 mei. Na 31 december 1700 volgde namelijk 12 januari 1701. In het Fries wordt 12 mei nog altijd "âlde maaie" genoemd. De overgang van Juliaans naar Gregoriaans is voor Nederland heel verschillend verlopen. De meeste Nederlandse Provinciën gingen al in 1582/1583 over op de kalender "nieuwe stijl", maar Gelderland, Overijssel, Utrecht, Friesland, Groningen en Drente pas in 1700/1701.

Noot 3: Gegevens uit bovenstaand artikel en het eerdere artikel over Jeronimus Cornelisz zijn opgenomen in de Engelse en Amerikaanse versie van 'Batavia's Graveyard', auteur Mike Dash, edities vanaf mei 2003.
Noot 4: Inmiddels zijn er al weer zoveel nieuwe gegevens ontdekt dat mogelijk in 2004 een boek over Jeronimus Cornelisz gepubliceerd kan worden. Aanvullingen en tips blijven uiteraard welkom, bij voorkeur via email.

Bronnen:

1. DTB 762a, Extraordinaris Intekenregister ondertrouw Amsterdam (op fiche).
2. Schilderij 'De Dam te Amsterdam' door Adriaen van Nieulandt (1587-1658), ter herrinnering aan de situatie voor 1604, waarin leprozen in processie door de stad gingen op Koppertjesmaandag, de eerste maandag na Driekoningen. Afgebeeld op CD-ROM Amstelodamum 1900-2000. Collectie Amsterdams Historisch Museum.
3. Amstelodamum Jaarboek 1909.
4. Met dank aan Anton Musquetier te Sneek, voor het leveren van fotokopieen vanuit Gemeentearchief Leeuwarden.
5. Schoorsteengeldregister Leeuwarden 1606, volgnummer 195, Gemeentearchief Leeuwarden.
6. Groot Consentboeken Leeuwarden 1580-1811, koopacte 1609, fol. 243 e.v., Gemeentearchief Leeuwarden.
7. Burgum, Wald- en Wetterdorp, 100 jier Doarpsbelangen Burgum, Hindrik van der Vliet, pagina 229-231.
8. Genealogysk Jierboekje 1971, p.74-99, Ulenburg, D.J.vd Meer.
9. Genealogysk Jierboekje 1991, p. 114-125, Garypster Wiarda's neiteam, Melle Koopmans, Reid vd Leij, Hein Walsweer.
10. Genealogysk Jierboekje 1971, Fryske Akademy, p. 74-99, Ulenburg, D.J.van der Meer.
11. Gemeentearchief Amsterdam, Particulier Archief 1120, Inv.nr.1384, Gedoopten door Leenaert Bouwens na 1551.
12. Om de ware gemeente en de oude gronden. Geschiedenis van de dopersen in de Nederlanden 1531-1675, Samme Zijlstra, Uitgeverij Verloren, Hilversum/Fryske Akademy, 2000, ISBN 90 6550 631 4
13. Gemeentearchief Amsterdam, Particulier Archief 1120, Inv. nr. 916.
14. Informatie Hist.Vereniging Landsmeer, Rinus Goede: Voor wat betreft de doopsgezinde gemeente (rijkelijk vertegenwoordigd, heb ik gelezen) zou je te raden moeten gaan bij de vermaning. Het probleem hier is dat deze rond 1860 tot de grond toe is afgebrand na blikseminslag. De gehele bibliotheek alsmede de ledenadministratie is toen verloren gegaan.

DOKKUM (Rijkstelefoonkantoor) 1915

(Aalsum en Dantumawoude)

Diensturen:
Werkdagen: van 8- v.m. tot 9- n.m.
Zon- en Feestdagen: van 8- v.m. tot 9- v.m., van 1- n.m. tot 2- nm. Eene openbare spreekcel is gevestigd in het Post- en Telegraafkantoor.

Telefoonnummers:

1. Bijl, J. Hôtel Lijbering
8. Coöp. Stoomzuivelfabr. "Dokkum en omstreken", Betterwird
4. Fockema & v. Kleffens, Kassiers en Comm. eff., Koningstr.
12. Gang, W.W.&H.B. v.d., Bedveerenfabr. Aalsum, (9-12,1-5)
13. Gemeentehuis
6. Helder Pzn., Fa. J. (P. Helder). Zuivelfabr. en Steenfabr.
11. Holwerda, M.A., Oranjewal
15. Meij & Co., v.d. 1e Ned. fabr. t.h. vervaardigen v. asbestcement
7. Oberman, D.P., Houth. en Stoomzagerij, Dantumawoude
18. Postma, A., Aardappelhandel, Aalsum
.. Rijkstelegraafkantoor (°)
16. Ronner & Zn., K., Manufacturen, Confectie, enz.
2. Rosingh, J.P., Kassier en Comm. in eff.
10. Schaafsma, B., (fa. A. Schaafsma), Diepswal
5. Sipkes, H.E., In petroleum, zeep, vet, margarina, enz.
.. Telegraafkantoor (°)
9. Tramstation, Nederl. Tramweg Mij.
3. Veen & Zn., Fa. J. v.d., (J.H. v.d. Veen), Wijnhandel en distill.
17. Vries, P. de, Deurwaarder
14. Wüst & Zn., L., Importeurs v. Chineesche en Japansche matten, tapijten, enz.

(°) Aan te vragen: "Rijkstelegraaf"

Pagina in oorspronkelijke bron: 221 / 222
Transcriptie door: Don Arnoldus / A.J. Elsenaar

Deze pagina is een onderdeel van *"de-wit.net"*

DE KRIJGSRAAD IN NOORD-HOLLAND

Rijkarchief Noordholland te Haarlem.
In deze database vindt u namen en andere gegevens van militairen die veroordeeld werden door de krijgsraden in Noord-Holland in de periode 1798-1913. Er komen een aantal personen uit Dokkum en omgeving in voor.

Krijgsraad 1794-1913:

(Betekenis van de achtereenvolgende gegevens zijn: archief, inventarisnummer, dossiernummer, jaar, vonnis, achternaam, voorvoegsel, voornaam, geboorteplaats, geboortejaar)

Krijgsraad N-H 142 69 1887 Zijlstra Drevis Dokkum 1859
Krijgsraad N-H 145 1 1890 Jongsma Jense Dokkum 1862
Krijgsraad N-H 153 61 1897 Holman Nicolaas Dokkum 1862
Krijgsraad N-H 172 73 1912 Stenekes Beerend Dokkum 1891
Krijgsraad N-H 88 79 1833 Mook Jan Sjoerds Dokkum 1808
Krijgsraad N-H 97 82 1841 Wiersma Jacob Wijbes D. 1808
Krijgsraad N-H 107 3 1851 Gunstra Ebele Dokkum 1830
Krijgsraad N-H 108 26 1853 Lucart Jan Dokkum 1829
Krijgsraad N-H 108 34 1853 Lucart Jan Dokkum 1829
Krijgsraad N-H 135 51 1882 Emmeloth Marinus Carel Theodor Dokkum 1860
Krijgsraad N-H 68 1266 1828 Boomsma Tjeerd Pietersz Dokkum 1800
Krijgsraad N-H 4 436 1806 Jans Bouke Dokkum
Krijgsraad N-H 139 112 1884 Steen Lammert Anjum 1852
Krijgsraad N-H 137 107 1883 Wiersma Klaas Anjum 1864
Krijgsraad N-H 148 17 1893 Vries de Wilhelm Ee 1871
Krijgsraad N-H 153 91 1897 Heeringa Goseling Westd.1874
Krijgsraad N-H 172 155 1912 Visser Sytze Oostd. 1888
Krijgsraad N-H 94 29 1839 Smi(d)t Pieter Hilles Westd. 1812
Krijgsraad N-H 125 19 1874 Bosscha Sake Westd. 1846
Krijgsraad N-H 148 17 1893 Vries de Wilhelm Oostd. 1871
Krijgsraad N-H 148 91 1892 Postma Broer Kollum 1861
Krijgsraad N-H 146 11 1891 Dijkstra Ids Kollum 1868
Krijgsraad N-H 4 506 1807 Hendriks Geerke Kollum Fr.
Krijgsraad N-H 149 114 1893 Sutsema Gerrits Ternaard 1868
(ingeleverd door P.F. Visser)

PAS VERSCHENEN

"DE EENDENKOOI VAN TERNAARD"

(Bespreking door H. Aartsma)

Ons lid Gerard Mast schreef weer een boek over een Friese eendenkooi, ditmaal over de eendenkooi van Ternaard.
Het is onbekend in welk jaar de eerste eendenkooi in Friesland of in Ternaard is aangelegd. De oudste afbeelding van een eendenkooi bij Ternaard staat op de grietenijkaart "De Grietenye van Dongeradeel West-zyde der Pasens" van Christianus Schotanus uit 1664. Deze kooi lag ten zuidwesten van Ternaard. Het is niet duidelijk tot wanneer deze oude kooi in bedrijf is geweest. In 1758 was de kooi misschien (gezien het geringe aantal lokeenden) al bijna aan het einde van zijn bestaan. Jonkheer Edzart Hobbe van Bumania laat de nieuwe kooi (1756-1758) aanleggen door Claas Geolts. De kooi heeft sindsdien kooikers en poeliers als eigenaar gekend.
In 1957 wordt de kooi door het Ministerie van Onderwijs kunsten en Wetenschappen voor F 4000,- aangekocht. De bosbouwconsulent J. Vlieger heeft een grote rol gespeeld bij het beheer van het OKW-reservaat. Aannemer Pieter Machiela heeft gedurende een lange periode diverse beheerswerkzaamheden voor het Staatsbosbeheer uitgevoerd. Tevens werd hij als bewaker aangesteld. De tegenwoordige kooiker, Herman ten Klooster, werkt sinds 1980 in de Ternaarder kooi, maar oefende ook daarvoor al vele jaren met veel liefde het vak van kooiker uit.
Naast de interessante geschiedenis van de kooi bevat het boek ook uitgebreide informatie (met veel genealogische gegevens) over kooikers-, en poeliersfamilies. De rol van het staatsbosbeheer met betrekking tot het beheer en beleid laat de auteur goed naar voren komen. De fraaie kaartafbeeldingen en foto's betekenen een duidelijke meerwaarde voor het boek. Tevens zijn er lijsten met namen van ambtenaren van Staatsbosbeheer in Friesland, notariële akten van aan- en verkoop en informatie betreffende geringde vogels in het boekwerk opgenomen. Bronvermelding en een register van persoonsnamen maken de uitgave van "De eendenkooi van Ternaard" compleet.
(Auteur: G. Mast, uitgave: Directie Noord van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2003. A4-formaat, 207 bladzijden. Bij de schrijver in Stiens zijn nog enkele exemplaren verkrijgbaar)

VERKOOP VAN EEN HUIS AAN HET WEESHUIS

L. Meerema (transcriptie)

Mejuffrouw Sijtske van Thuinen weduwe wijlen den WEl: Heer Eyso Bergsma in leven bedienaar des Goddelijken woords te Dockum, bekent door deezen verkogt, en in waren eigendom over gedragen te hebben, aan de Wees- en Armvoogden der steede Dockum in hun qqlt, mijne Huisinge cum annexis staande en gelegen in de Toorenstraat binnen gedagten steede, thans niet bewoond wordende en vrij van huiringe, hebbende de kopers in hunne qlt ten Noorden, de straat ten Oosten, de Pastorije ten Zuiden en de stad ten Westen tot naastleegers, beswaerd met drie huisflorenen volgens 's stads register en wijdere lasten als op gedagte huisinge zijn gelegen, voorts met al het geen aan het verkogte aard, band spijker en nagelvast is niet alleen, maar ook met alle losse goederen als losstaande haerdijsers, roostes, losse planken, borden en verder houtwerk, wijders met alle actien, lasten, profiten, servituten en geregtigheden zo genoemde als ongenoemd als daar van ouds toe en aanbehorend, alles in dier voegen als het de verkoperse in eigendom heeft toebehoord:
Aldus verkogt en overgedraagen voor de somma van drie hondert car: gls (a xx st ijder) te betalen, in een termijn bij het verrekenen deezes, in klinkende munte, zonder 's Lands obligatien of Thoonder deezes, als mede in vrijen gelde, zijnd de verkoperse ook berijd van alle omgelden te betalen, zo van veertigste penning, consens, proclameren en verder onkosten, exemt alleen dat geconditioneerd is dat de verkoperse een ducaat tot een praesent in de weeshuis armebus zal geeven: en door dien de copers mij verkoperse bij het passeren deezes deeze coopschat ten vollen hebben betaald.
zo is't dat deezen passere voor een vrije coopbrief en absolute finale Quitantie, stellende de coopers in hunne qlt in de ledige, rëeele en actuele possessie van het verkogte, en zulks van stonden aan, in eigendom toestaande om direct te aenvaarden, vrij te leveren en voor de Evictie, zo na regten behoort te caveren, verbindende voorts alle mijn geen exemte goederen, en submitteren dezelve benevens mijn persoon den Hove van Vriesland en alle geregten ter eerster instantie.
In kennisse mijn hand, ter praesentie van de Medevoogd Dr. van Slooten als getuige en schrijver dezes vertekend.
Actum binnen Dockum dezen 3 Mai 1780.

Sijtske van Thuinen, Dr. J. van Slooten, 1780

Burgemeesteren Reght ende Raaden der stad Dockum doen te weeten: dat boven en voorenstaande koop wettelijk is volgens de ordonnantie op drie verscheijdene sondagen over de kerk en evenveel maalen over de geregte dezer stad is geproclameerd,
En terwijl de derde proclamatie voor den laast gemelden op den 15 July 1780 sonder protestatie oppos ofte niaer versoek is omgekoomen adjudicereeren wij de coopers in haar qlt het gecoghte, onvercort de heerlijkheijd deses Landschappe en een ijder zijn reght.
't Oirconde ons stadszegel ad causas x secretaris subscriptie.
Actum Dockum den 20 Julij 1780
Ter ord voor
B. Suiderbaan 1780

Bron: W. 157. S.A.D.

INHOUDSOPGAVE

106	Redactioneel	P. de Haan
106	Bestuurlijk	G. Bouma
110	Ledennieuws	G. Bouma
	Genealogie	
112	Kwartierstaat Taeke Klimstra	K.J. Bekkema
118	Rosier te Dokkum	G. Rosier
122	Het Gabbemagasthuis en de Hoekstra's	A. Hoekstra
126	Favoriete voorouder: Grietje Adams	J.v.Klaarbergen
	Streekgeschiedenis	
132	Een grensgeval(2)	P. de Haan
136	Algemene Werkliedenvereniging OD	J. Walda
142	Van een burgemeester die...	D.R. Wildeboer
146	Jeroniumus Cornelisz was een Fries	H. Zijlstra
	Varia	
107	Boerderij van het jaar 2003	G. Bouma
108	Uilsmahorn, boerderij van het jaar	J. Idsardi
111/121/128/135/141	Vragen van leden	Diverse
129	Beschrijving Fotopagina's	Diverse
152	Rijkstelegrraafkantoor Dokkum 1915	
153	Krijgsraad Noord-Holland 1794-1913	P.F. Visser
154	Verschenen: "Eendenkooi Ternaard"	H. Aartsma
155	Huisverkoop Weeshuis	L.J. Meerema